

RAPORT Z WIZYTACJI (ocena programowa)

**dokonanej w dniach 20 – 21 grudnia 2014 r. na kierunku *ekonomia*
prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego stopnia
realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
o profilu praktycznym w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym Państwowej Wyższej
Szkoły Zawodowej w Tarnowie**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Danuta Strahl – członek PKA

członkowie:

- prof. dr hab. Marek Lisiński – członek PKA
- prof. dr hab. Jerzy Węclawski – ekspert PKA
- mgr Edyta Lasota-Belżek – ekspert PKA – ekspert formalno-prawny
- Paweł Adamiec – ekspert PKA – przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Przesłanką przeprowadzenia wizytacji w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie na kierunku „*ekonomia*” jest własna inicjatywa Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja została przeprowadzona z w związku z upływem okresu na jaki została wydana ocena na wyżej wymienionym kierunku studiów. Wizytacja ta jest przeprowadzana po raz kolejny.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z przepisami i obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, przeprowadzonej hospitacji zajęć, analizy prac dokumentujących osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, w tym prac dyplomowych, spotkań z nauczycielami akademickimi i studentami ocenianego kierunku studiów oraz przedstawionej bazy dydaktycznej w której prowadzone są zajęcia dydaktyczne.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna oceny jakości kształcenia

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1.1).

Strategia Uczelni została przyjęta Uchwałą Nr 49/2012 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 28 września 2012 roku w sprawie strategii rozwoju Uczelni. Strategia ta została przyjęta na lata 2012 – 2019.

Kolejno na lata 2013 – 2019 przyjęto strategię rozwoju Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie, która obowiązuje od dnia 1 stycznia 2013 r.

Strategia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (PWSZ) w Tarnowie jest opracowaniem o typowej strukturze. Na strategię składają się:

I. Analiza stanu obecnego, obejmująca:

- strukturę PWSZ,
- sytuację kadrową,
- bazę materialną
- działalność dydaktyczną,

- działalność naukowo-badawczą,
 - finanse,
- II. Misja,
- III. Wizja,
- IV. Strategia rozwoju, konkretyzowana pięcioma następującymi celami strategicznymi:
- Uczelnia dbająca o wysoką jakość kształcenia,
 - Uczelnia kształtująca postawy swoich studentów i nauczycieli w duchu wartości akademickich,
 - Uczelnia dobrze zarządzana,
 - Uczelnia otwarta na współpracę,
 - Uczelnia Tarnowska.
- Każdy z celów strategicznych jest uszczegółowiony kilkoma celami operacyjnymi.

Analiza budowy tego dokumentu dowodzi, że Strategia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie obejmuje analizę stanu obecnego, jako podstawę dla określenia strategii Szkoły, posiada określoną wizję oraz misję, a jej strategia ujęta jest w formie pięciu celów strategicznych uszczegółowionych, w stosunku do każdego z nich, celami operacyjnymi.

Pierwszym składnikami strategii Uczelni jest jej misja. Misja, opisując szczególną rację, powód, sens istnienia Uczelni na lokalnym, tarnowskim rynku edukacyjnym, określona jest w sposób poprawny merytorycznie. Obejmuje przesłanie Szkoły (służy we współpracy ze środowiskiem lokalnym rozwojowi Tarnowa i regionu, poprzez oferowanie edukacji i rozwój działalności naukowo-badawczej), adresata oraz cele usług edukacyjnych (umożliwia studentom zdobycie wiedzy ogólnej i zawodowej, umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych), ofertę w zakresie kształcenia (obszary nauki obejmujące kierunki humanistyczne i ekonomiczne, matematyczno-przyrodnicze i techniczne, związane z ochroną zdrowia i kulturą fizyczną a także artystyczne).

Misja definiuje również wartości i priorytety, które zamierza respektować w toku prowadzenia swej działalności. Upowszechnianie i respektowanie wartości akademickich ma służyć kształtowaniu postaw etycznych studentów i nauczycieli akademickich, których prawa i obowiązki podporządkowane są wspólnemu etosowi przekazywania, przyswajania i sprawdzania wiedzy, przygotowania studentów do życia zawodowego, także prowadzenia badań. Wszystko ma być realizowane zgodnie z zasadami wzajemnego szacunku, odpowiedzialności, uczciwości i poszanowania prawa.

Ocena tak sformułowanej misji wypada jednoznacznie pozytywnie. Możemy, zatem stwierdzić, że misja respektuje podstawowe wymagania stawiane przed tym szczególnym powodem funkcjonowania Szkoły.

Drugim składnikiem strategii Uczelni są jej cele strategiczne. Są one ujęte w pięć grup celów, z których dwa pierwsze dotyczą przyjętej przez Szkołę koncepcji kształcenia. Są one skonkretyzowane celami operacyjnymi. Ich analiza upoważnia do stwierdzenia, że wpisują się one w podstawowe zasady kształcenia wynikające z aktualnie obowiązujących norm prawnych w tym Ustawy Prawo szkolnictwie wyższym. Respektują również specyfikę kształcenia w wyższym szkolnictwie zawodowym, w tym współpracy z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego miasta, regionu i województwa, a także dostosowanie oferty programowej dotyczącej kierunków, specjalności i specjalizacji do potrzeb interesariuszy zewnętrznych.

Oceniając strategię PWSZ w Tarnowie należy stwierdzić, że jej budowa i ujęte w niej kierunkowe cele strategiczne dotyczące koncepcji kształcenia nawiązują do misji Szkoły. Przyjęta w Uczelni koncepcja kształcenia dobrze wpisuje się w cele strategiczne Szkoły.

Strategia Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego (IAE) w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie w swej budowie jest spójna ze strategią Uczelni. Zawiera ona misję tej jednostki organizacyjnej, w której identyfikuje się koncepcję kształcenia. Za priorytetowe uznaje się zdobycie wiedzy ogólnej i zawodowej oraz umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych poprzez kształcenie z zakresu takich dziedzin wiedzy jak: administracja i *ekonomia*. Dopełniają tę deklarację działania na rzecz sprostania współczesnym wyzwaniom do wymagań rynku pracy, przygotowanie do kształcenia przez całe życie, czy przygotowania studentów do podjęcia pracy i efektywnego wykorzystania zdobytej wiedzy do rozwiązywania problemów praktycznych. Zawartość misji z punktu widzenia opisu koncepcji kształcenia jest w pełni satysfakcjonująca.

Uszczegółowieniem misji są cele strategiczne Instytutu, pierwszy dotyczący dbałości o wysoką jakość kształcenia oraz drugi kształtowania postawy studentów i nauczycieli w duchu zasad etycznych i wartości akademickich. Ich konkretyzacja, podobnie jak w przypadku strategii Uczelni, dokonywana jest poprzez wskazanie celów operacyjnych. Analiza ich treści dowodzi, że właściwie dopełniają koncepcję kształcenia określoną w misji Instytutu. Wskazują one, jako cele do realizacji w relatywnie krótkim okresie czasu na:

- wprowadzanie nowoczesnych, aktywnych metod kształcenia połączonych z podnoszeniem umiejętności dydaktycznych nauczycieli,
- podnoszenie atrakcyjności oferty edukacyjnej polegającej na rozszerzaniu jej o takie specjalności, które rokować będą absolwentom lepsze perspektywy zatrudnienia,
- wspieranie innowacyjności nauczania poprzez udział w międzynarodowych projektach,
- doskonalenie i rozszerzanie współpracy z podmiotami gospodarczymi i administracyjnymi miasta, regionu i województwa w celu podniesienia poziomu praktycznej wiedzy i umiejętności studentów,
- wzmacnianie działań skierowanych na społeczne kompetencje studentów.
- aktywizowanie działań studentów w ramach wolontariatu, kół naukowych i innych organizacji.

Analiza i ocena misji Instytutu oraz jego celów strategicznych i celów operacyjnych upoważnia do stwierdzenia, że nakreślona tam koncepcja kształcenia w odpowiedni sposób opisuje tożsamość ocenianego kierunku studiów.

Podsumowując można stwierdzić, że strategia Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego posiada zoperacjonalizowane cele strategicznych, określone w postaci celów operacyjnych. Opisują one we właściwy sposób koncepcję kształcenia na kierunku *ekonomia*.

Analiza i ocena zgodności koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* z misją Uczelni daje podstawy do wyrażenia opinii pozytywnej.

Podsumowując można stwierdzić, że strategia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie oraz strategia Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego tworzą dobrą podstawy dla rozwoju opisanej w strategiach koncepcji kształcenia.

Opisana w Raporcie Samooceny koncepcja kształcenia na kierunku *ekonomia* podporządkowana jest profilowi kształcenia przyjętemu na studiach I stopnia.

Jest ona ukierunkowana na praktyczny aspekt ekonomii oraz jej szerokie zastosowania. Koncepcja kształcenia zakłada dążenie do profesjonalnego rozwoju studenta, przygotowując wykwalifikowanego, kompetentnego i mobilnego absolwenta, posiadającego szczegółową wiedzę i umiejętności praktyczne oraz kompetencje społeczne z zakresu ekonomii. Ma za zadanie pobudzanie do rozwoju aktywności studentów, pogłębianie ich motywacji do nieustannego podnoszenia kwalifikacji zawodowych i kształtowanie oraz doskonalenie kompetencji społecznych.

Koncepcja kształcenia uwzględnia wyzwania stawiane przez zmieniające się w szybkim tempie oczekiwania środowisk lokalnych, bowiem efekty kształcenia mają zostać spożytkowane przede wszystkim przez mieszkańców Małopolski. Ponadto w podstawowych założeniach

koncepcji przyjęto, że przez systematyczny, indywidualny kontakt studenta z wykładowcami – w ramach dyżurów i konsultacji – wykształci umiejętności związane z samodzielnym zdobywaniem, aktualizowaniem i wykorzystywaniem wiedzy w celu kontynuowania systematycznych studiów, a w przyszłości – elastycznego reagowania na zmiany na rynku pracy. Kształcenie według współczesnych standardów daje możliwość podjęcia studiów II stopnia lub pracy zawodowej także w innych rejonach Polski i krajach UE.

Proces kształcenia na kierunku *ekonomia* jest nieustannie rozwijany poprzez dostosowanie go do bieżących potrzeb społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem regionu tarnowskiego oraz zmian zachodzących we współczesnym kształceniu tak, aby absolwenci studiów ekonomicznych I stopnia mogli podjąć bez żadnych przeszkód merytorycznych studia ekonomiczne II stopnia.

W zajęciach kładzie duży nacisk na powierzanie prowadzenia zajęć o charakterze specjalistycznym/praktycznym nauczycielom akademickim, będącym często ekspertami w wykładanych przedmiotach, oraz wykładowcom, którzy zdobyli doświadczenie zawodowe poza szkolnictwem wyższym. Treść tych zajęć jest dostosowana do potrzeb rynku pracy. Same zajęcia odbywają się w profesjonalnie przygotowanych salach wykładowych, ćwiczeniowych, laboratoryjnych. Od dnia 30 września 2014 r. do dyspozycji studentów pozostaje Symulacyjne Przedsiębiorstwo Turystyczne SYMTUR, które jako innowacyjna metoda praktycznego kształcenia ukierunkowane jest głównie na zdobycie przez studentów określonych umiejętności.

Z tych przedstawionych wyżej założeń koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* wynika postulat zapewnienia różnorodności, elastyczności i innowacyjności w procesie nauczania.

Różnorodność oznacza przede wszystkim zapewnienie studentom wiedzy, która poprzez szeroki zakres dostarczonych informacji umożliwi studentom i absolwentom łatwe i szybkie dostosowanie się do nowych wyzwań i warunków otoczenia. Dotyczyć to może zarówno zetknięcia się z nowymi narzędziami np. w zakresie oprogramowania, jak też nowymi zadaniami. Elementem różnorodności jest także zapoznanie studentów z zagadnieniami istotnymi dla kształtowania procesów gospodarczych i ewentualnych skutków podejmowanych działań. Zagadnienia te obejmują w szczególności zrozumienie tych zjawisk zwłaszcza na poziomie mikro. Tylko dostatecznie bogata wiedza, odnosząca się do zróżnicowanych zagadnień ważnych w przyszłej pracy zawodowej zapewnia studentom i absolwentom niezbędną na rynku pracy elastyczność i umożliwia szybkie dostosowania do jego zmian.

Różnorodność kształcenia jest również skutkiem współpracy z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego. Obejmuje ona instytucje związane ze specyfiką kształcenia. Należą do nich np. podmioty zrzeszone w Tarnowskim Kłastrze Przemysłowym, instytucjach bankowych, ubezpieczeniowych, samorządowe oraz podmiotach prowadzących działalność gospodarczą. W ten nurt różnorodności kształcenia wpisuje się także współdziałanie Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego czy Tarnowską Fundacją Kultury. Podmioty aktywnie współuczestniczą w realizacji oferty kształcenia na kierunku *ekonomia*.

Tak realizowana różnorodność kształcenia oznacza, że studenci tego kierunku studiów nabywają wiedzę i umiejętności, które związane są z przyjętymi efektami kształcenia. Stanowią one podstawę dla ich dalszego uszczegóławiania i pogłębiania zarówno w trakcie studiów I stopnia, jak i później albo na studiach II stopnia, albo samodzielnie, w ramach pracy zawodowej.

W toku studiów I stopnia przyjęta koncepcja kształcenia na kierunku *ekonomia* jest elastycznie kształtowania przez samych studentów. Sprzyja temu zarówno dobór specjalności, przedmiotów do wyboru, wybór seminarium dyplomowego, ale także samodzielne studiowanie np.

literatury polecanej jako materiały dodatkowe w sylabusach przedmiotów czy konsultacje z pracownikami prowadzącymi zajęcia dydaktyczne. W elastyczność kształcenia wpisuje się również dobór podmiotów otoczenia społeczno-gospodarczego, w których studenci mogą odbywać praktyki zawodowe czy uczestnictwo w organizowanych przez władze Instytutu spotkaniach z przedstawicielami przedsiębiorstw czy instytucji. Oznacza to, że sam proces kształcenia cechuje elastyczność pozwalająca studentom na ukierunkowanie swoich zainteresowań i pogłębienie wiedzy w wybranym zakresie.

Wykorzystanie możliwości, jakie daje różnorodność i elastyczność, wymaga twórczego podejścia do zdobywanej i przekazywanej wiedzy i rozwijanych umiejętności. Z jednej strony studenci powinni wykazywać się inicjatywą w rozwijaniu swoich zainteresowań, z drugiej zaś strony konieczne jest stosowanie właściwych sposobów kształcenia, nie opartych wyłącznie na zastanych programach i podręcznikach, ale uwzględniających potrzeby i możliwości studentów, nadążających za rozwojem obszaru nauczania, trafnie wskazujących możliwe kierunki dalszego zdobywania wiedzy. To wymaga od wykładowców wysokiego zaangażowania i innowacyjności.

Analizując tak opisaną koncepcję kształcenia dla kierunku *ekonomia* z punktu widzenia różnorodności, innowacyjności i elastyczności oferty kształcenia oraz możliwości jej kształtowania należy stwierdzić, że wypełnia ona podstawowe wymagania w stopniu, który uznać można za odpowiadające ocenie w pełni.

1.2).

Koncepcja kształcenia na kierunku *ekonomia* w Instytucie Administracyjno – Ekonomicznego PWSZ w Tarnowie powstała, tak deklarują jej władze w toku spotkania z władzami Instytutu, w toku dyskusji, która objęła program kształcenia na tym kierunku studiów.

W procesie budowy programu kształcenia współuczestniczyli następujący interesariusze zewnętrzni:

1. Członkowie Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, w tym przedstawiciele:

- Tarnowskiego Klastra Przemysłowego S.A. Tarnów,
- Biura Podróży ITAKA, Tarnów,
- Firm Ubezpieczeniowej „Partner”, Tarnów,

2. Pozostali Interesariusze, delegowani przez:

- Urząd Skarbowy w Tarnowie,
- Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach,
- Credit Agricole Bank Polska S.A.,
- The Ohio University,
- Straż Miejską, Tarnów,
- Urząd Miasta Dąbrowa Tarnowska,
- Konsorcjum Nieruchomości Consulting, Tarnów,
- Starostwo Powiatowe Dąbrowa Tarnowska,
- Stowarzyszenie „Projekt Tarnów”,
- Fabryka Maszyn, Tarnów,
- Stowarzyszenie „Ich leprze Jutro” Tarnów,
- Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego,
- ABM Solid S.A. Tarnów,
- Tarnowską Fundacją Kultury.

Współpraca z wyżej wymienionymi Interesariuszami zewnętrznymi, co potwierdzono w toku rozmów z władzami Instytutu przedkładając stosowne dokumenty potwierdzające ich udział w

organizowanych spotkaniach poświęconych dyskusjom na temat efektów kształcenia składających się na tożsamość kierunku *ekonomia*, miała charakter formalny. Niezależnie od tego, jak to deklarują władze Instytutu, odbyto ponadto szereg spotkań z podmiotami otoczenia społeczno - gospodarczego, które nie były zinstytucjonalizowane. Organizowane w tej nieformalnej formule spotkania poświęcone były doskonaleniu merytorycznych treści programu kształcenia i metodycznych problemów związanych z ich realizacją.

Z powyżej analizy wynika, że zakres współpracy z interesariuszami zewnętrznymi jest satysfakcjonujący, jeśli chodzi o ich zakres i różnorodność. Stopień sformalizowania uznać należy za właściwy, choć troską władz Instytutu powinno być nadanie tej współpracy cech systematyczności i kompleksowości.

Udział poszczególnych grup interesariuszy wewnętrznych w zapewnieniu odpowiednich treści i form kształcenia, składających się na program kształcenia w Instytucie Administracyjno – Ekonomicznego PWSZ w Tarnowie ma charakter typowy, jak w większości szkół wyższych. Obejmował on:

- organy statutowe Szkoły i polegał na podejmowaniu stosownych uchwał,
- członków Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia w zakresie jej obowiązków,
- kadre naukowo-dydaktyczną i sprowadzał się do jej udziału w ciałach statutowych oraz w procesie opracowywania programu kształcenia
- studentów, w tym szczególnie członków Samorządu Studentów PWSZ, Niezależnego Zrzeszenia Studentów PWSZ, Biura Karier i Projektów oraz Koła Naukowego „Menager”.
- pozostałych studentów, którzy brali udział w ciałach statutowych Uczelni oraz dokonywali oceny zajęć dydaktycznych.

Z powyżej analizy wynika, że zakres współpracy z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi jest szeroki i różnorodny, i ma charakter sformalizowany. Ich udział w tworzeniu i rozwoju koncepcji kształcenia, można uznać za spełniany w stopniu pełnym.

Reasumując można jednoznacznie stwierdzić, że interesariusze wewnętrzni i zewnętrznymi biorą w tworzeniu koncepcji kształcenia. Ich udział w kształtowaniu oferty kształcenia, celów i efektów uznać można za spełniony w stopniu w pełni.

Uczelnia w Raporcie samooceny (s. 5) informuje, że w procesie opracowania i modyfikacji koncepcji kształcenia uczestniczyli interesariusze wewnętrzni i zewnętrznymi. Do interesariuszy wewnętrznych zalicza przy tym studentów i pracowników dydaktycznych Zakładu Ekonomii, a do interesariuszy zewnętrznych pracodawców zatrudniających absolwentów bądź przyjmujących ich na praktyki zawodowe, a także dziekanów wydziałów ekonomicznych przyjmujących absolwentów na studia drugiego stopnia. Studenci mają swojego przedstawiciela w Senacie Uczelni oraz Instytutowym i Kierunkowym Zespole ds. Jakości Kształcenia. Interesariusze zewnętrzni uczestniczą w pracach Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Studenci wizytowanego kierunku uczestniczą w tworzeniu koncepcji kształcenia. Przedstawiciel Samorządu Studentów jest członkiem Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie. Osoba delegowana przez Radę Uczelnianą Samorządu Studentów jest uprawniona do partycypacji w podejmowaniu decyzji dzięki prawu do głosowania na równych zasadach z innymi członkami Senatu. Studenci uczestniczą również w pracach Instytutowego oraz Kierunkowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia.

Studenci wskazują Radę Uczelnianą Samorządu Studentów jako instytucję, której powierzają reprezentację swoich interesów przed Władzami Uczelni. Przedstawiciele Rady Uczelnianej Samorządu Studentów są proszeni o konsultacje na etapie planowania przyszłych zmian, mających na celu udoskonalenie koncepcji kształcenia. Studenci są zadowoleni ze swojego

wplywu na podejmowane w tym zakresie decyzje, podkreślając otwartość władz Uczelni na uwzględnianie ich postulatów. Przedstawiciele Rady Uczelnianej Samorządu Studentów powiedzieli, że rozmowy o zmianach w koncepcji kształcenia prowadzone są w duchu poszanowania podmiotowości organów przedstawicieli studentów.

Pozytywnie należy ocenić wpływ studentów na tworzenie koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia*. Zdaniem studentów ich udział w tym, jakie uzyskają efekty kształcenia po ukończeniu studiów jest wystarczający. Zaleca się, utrzymanie stałych konsultacji z przedstawicielami studentów, oraz dalszą współpracę ze studentami zasiadającymi w gremiach odpowiedzialnych za tworzenie koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia*.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego - ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Przyjęta w PWSZ w Tarnowie koncepcja kształcenia dobrze wpisuje się w jej misję i cele strategiczne Szkoły. Misja Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego oraz jego strategia, a w niej opisane cele strategiczne i cele operacyjne składają się na koncepcję kształcenia i w odpowiedni sposób charakteryzują tożsamość ocenianego kierunku studiów. Strategia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie oraz strategia Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego tworzą dobrą podstawę dla rozwoju opisanej w strategiach koncepcji kształcenia kierunku *ekonomia*.

Analizując opisaną koncepcję kształcenia dla kierunku *ekonomia* z punktu widzenia różnorodności, innowacyjności i elastyczności oferty kształcenia oraz możliwości jej kształtowania należy stwierdzić, że wypełnia ona podstawowe wymagania w stopniu, który uznać można za odpowiadające ocenie w pełni.

1.2) Zakres współpracy z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi jest szeroki i różnorodny i ma charakter sformalizowany. Interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni uczestniczą w procesie tworzenia koncepcji kształcenia. Ich udział w kształtowaniu oferty kształcenia, celów i efektów można uznać za spełniany w stopniu w pełni.

Studenci uczestniczą w określaniu koncepcji kształcenia na kierunku studiów. Poprzez swoich przedstawicieli w Radzie Uczelnianej Samorządu Studentów mają wpływ na kształtowanie się profilu, celu, efektu oraz perspektyw rozwoju kierunku.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1)

Efekty kształcenia dla kierunku studiów *ekonomia* zostały określone w Uchwale nr 18/2012 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 30 marca 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych w Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie.

Oceniany kierunek studiów został umiejscowiony w obszarze nauk społecznych, dziedzinie nauk ekonomicznych. Uczelnia nie wskazała w powołanej Uchwale ani w Raporcie samooceny do jakich dyscyplin naukowych zostały odniesione efekty kierunkowe określone dla ocenianego kierunku studiów. Podczas wizytacji J.M. Rektor przedstawił deklarację, iż na najbliższym posiedzeniu Senatu Uczelni wskazane zostaną dyscypliny naukowe w których określono efekty kształcenia dla kierunku *ekonomia*. Jako dyscyplinę wiodącą zaproponowano ekonomię i jako dyscypliny wspomagające: finanse i nauki o zarządzaniu. Analiza efektów kształcenia pozwala stwierdzić iż takie wskazanie jest właściwe. Studia na ocenianym kierunku prowadzone są w ramach profilu praktycznego.

W sylabusach przedmiotów podano przyporządkowanie danego przedmiotu do obszaru kształcenia. Dla części przedmiotów stosowane określenie jest adekwatne, gdyż wskazano obszar nauk społecznych. Dla wielu przedmiotów przyporządkowania bądź użyte określenia są niewłaściwe. Część efektów przedmiotowych zaliczono do obszaru nauk przyrodniczych, nauk rolniczych (przedmioty realizowane na specjalności Ekonomia gospodarki żywnościowej). Jest to niespójne z przyporządkowaniem kierunku studiów do jednego obszaru nauk społecznych. Poza tym niektóre określenia zastosowane w tym zakresie są błędne z punktu widzenia obowiązującej terminologii, gdyż użyto nazw: „Obszar nauk prawa”, „Obszar nauk matematyka i informatyka”, „Obszar nauk matematyczno-informatycznych”, „Obszar nauk zarządzania” itd.

Kierunkowe efekty kształcenia zostały określone w ramach trzech kategorii: wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W zakresie wiedzy sformułowano 16 efektów kierunkowych odnosząc je do wszystkich jedenastu efektów obszarowych dla obszaru nauk społecznych (profil praktyczny). W zakresie umiejętności przyjęto 17 efektów kierunkowych również odnosząc je do wszystkich deskryptorów obszarowych. W kategorii kompetencji społecznych przyjęto 12 efektów kierunkowych wskazując odniesienia do wszystkich efektów obszarowych. Każdy z efektów kierunkowych został sformułowany przy wskazaniu jego odniesień od jednego do trzech efektów obszarowych. Z drugiej strony każdy z deskryptorów obszarowych dla obszaru nauk społecznych jest na ocenianym kierunku studiów powiązany z kierunkowymi efektami kształcenia określonymi przez Uczelnię. Realizacja efektów obszarowych jest zapewniona przez realizację odniesionych do niego od jednego do pięciu efektów kierunkowych. Także przedmiotowe efekty kształcenia zostały opracowane w ujęciu trzech kategorii: wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Koncepcja kształcenia na kierunku *ekonomia* prowadzonym w PWSZ w Tarnowie ukierunkowana jest na praktyczny aspekt ekonomii oraz jej szerokiego zastosowania. Zakłada ona w szczególności pobudzanie do rozwoju aktywności studentów, pogłębianie motywacji studentów do nieustannego podnoszenia kompetencji zawodowych oraz kształtowanie i doskonalenie kompetencji społecznych, przygotowanie do rzetelnej pracy i podjęcia studiów II stopnia

Podsumowując powyższą ocenę można stwierdzić, że ogólnie występuje zgodność założonych kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Pojawiły się jednak wspomniane już niewłaściwe sformułowania: dla części efektów przedmiotowych merytorycznie mieszczących się w obszarze nauk społecznych zastosowano w sylabusach błędne określenia obszarów nauki. Efekty przedmiotowe dla specjalności Ekonomia gospodarki żywnościowej powinny zostać zmodyfikowane by zapewnić pełną spójność z efektami kierunkowymi określonymi w obszarze nauk społecznych.

Studenci nie potrafili się odnieść do wymienionej wyżej kwestii ze względu na brak znajomości pojęcia Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.

Przedmiotowe efekty kształcenia podane w sylabusach przedmiotów zostały odniesione do efektów kierunkowych. W ten sposób stworzono system powiązań pomiędzy efektami kierunkowymi i przedmiotowymi. Należy stwierdzić, że jest on spójny poza efektami przedmiotowymi spoza obszaru nauk społecznych. Przykładowo dla efektów przedmiotu Technologia produkcji zwierzęcej w matrycy wskazano efekt kierunkowy z obszaru nauk społecznych EK_W12 Zna i rozumie podstawowe pojęcia z zakresu nauk społecznych. Z kolei w sylabusie tego przedmiotu jako efekt w zakresie wiedzy podano „student zna i klasyfikuje technologie produkcji zwierzęcej”. Na przykład dla przedmiotu Chemia + Podstawy technologii żywienia efekt z zakresu wiedzy ma treść: Student ma podstawową wiedzę z zakresu chemii w powiązaniu z technologią żywienia a jako odniesienie podano efekt kierunkowy EK_W05, którego treść jest następująca: Ma podstawową wiedzę o relacjach między strukturami i instytucjami ekonomicznymi w kraju i UE. Występuje zatem brak spójności pomiędzy efektami przyjętymi dla

kierunku *ekonomia*, a kilkoma efektami przedmiotowymi z obszaru nauk rolniczych czy przyrodniczych.

W ocenie studentów kierunkowe i przedmiotowe efekty kształcenia są spójne. Stopień uwzględnienia profilu wymagań rynku pracy jest wystarczający. Studenci nie mają wiedzy na temat tego, czy przedstawiciele pracodawców uczestniczą w formułowaniu efektów kształcenia.

W sylabusach przedmiotów, szczegółowe efekty kształcenia określone są w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Określono efekty dla praktyk zawodowych. Szczegółowe efekty kształcenia zostały sformułowane w każdym z zakresów w liczbie 2-4. Takie ich rozbudowanie pozwala na prawidłowe opisanie kwalifikacji nabywanych w ramach poszczególnych przedmiotów. Dla każdego efektu szczegółowego wskazano odniesienia do efektów kierunkowych. Liczba tych odniesień wynosi najczęściej od 1 do 3. Efekty kształcenia zostały określone w szczególności w odniesieniu do praktyki zawodowej. W tym przypadku sformułowano także cel praktyki, jakim jest zintegrowanie nabytej w trakcie studiów wiedzy i jej skonfrontowanie z rzeczywistością gospodarczą.

Analiza treści efektów szczegółowych i wskazanych ich powiązań pozwala na ocenę, że istnieje możliwość osiągnięcia kierunkowych efektów kształcenia poprzez realizację szczegółowych efektów kształcenia przyjętych dla poszczególnych przedmiotów i praktyk zawodowych. Stwierdzenie to nie odnosi się do efektów przedmiotowych z obszaru nauk rolniczych i obszaru nauk przyrodniczych. Efekty szczegółowe dla tych przedmiotów nie są spójne z efektami kierunkowymi dla kierunku studiów *ekonomia*.

W ocenie studentów efekty kierunkowe mogą być realizowane poprzez efekty przedmiotowe. efektów kształcenia.

Kierunkowe efekty kształcenia określone uchwałą Senatu dostępne są w wersji papierowej i elektronicznej. Efekty szczegółowe określone zostały w sylabusach przedmiotów. Opis zakładanych efektów kształcenia jest publikowany za pośrednictwem strony internetowej Uczelni. W opinii studentów strona działa w sposób sprawny, dzięki czemu mają oni możliwość sprawdzenia jakie efekty kształcenia należy osiągnąć.

2.2).

Kierunkowe i przedmiotowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały sformułowane przy zastosowaniu terminologii użytej dla określenia wzorcowych efektów kształcenia. Są one sformułowane w sposób zrozumiały dla interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Ich określenia są jednoznaczne i pozwalają na sprawdzenie realizacji w odniesieniu do podmiotu, który nabył opisany w nich zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w oparciu o przewidziane przez Uczelnię metody weryfikacji.

Efekty kształcenia są sformułowane w sposób zrozumiały. Studenci jako główne źródło swojej wiedzy na temat osiągania zakładanych efektów kształcenia wskazują sylabusy, dostępne na stronie internetowej Uczelni. W sylabusach informacje przypisane do modułów są zrozumiałe. Zdaniem studentów efekty kształcenia są sformułowane w sposób, który umożliwia ocenę stopnia ich osiągnięcia.

Sposób sformułowania efektów kształcenia podzielonych na wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne umożliwia sprawdzenie osiągnięć studenta. Na ten przykład dla przedmiotu *Mikroekonomia* sformułowano efekty;

Wiedza: „Ma wiedzę na temat gospodarki rynkowej i jej mechanizmów”,

Umiejętności: „Posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia i podjęcia działalności gospodarczej”,

Kompetencje społeczne: „Myśli i działa w sposób przedsiębiorczy”. Taki sposób sformułowania efektów umożliwia sprawdzalność ich osiągnięcia, ponadto są zrozumiałe dla studenta.

2.3)

System oceny realizacji efektów kształcenia zawarty jest w Regulaminie studiów oraz sylabusach przedmiotów. Regulamin studiów określa ogólne zasady odnoszące się do zaliczania przedmiotów, semestrów, lat studiów oraz całego cyklu kształcenia. Określa on w szczególności prawa i obowiązki studenta związane z zaliczaniem przedmiotów i etapów kształcenia. W sylabusach przedmiotów podane są metody sprawdzania i kryteria oceny efektów kształcenia oraz formy i warunki zaliczenia. Rozwiązania te tworzą kompletny i w pełni przejrzysty system oceny i weryfikacji realizacji efektów kształcenia. Informacje o systemie kształcenia są dostępne dla zainteresowanych podmiotów.

Metody sprawdzania i kryteria oceny efektów kształcenia zostały określone w sylabusach przedmiotów. Jako najczęściej stosowane występują: egzamin pisemny, egzamin testowy, egzamin ustny, kolokwium, ocena wykonania zadań, ocena projektu, ocena prezentacji. Formy sprawdzania realizacji efektów kształcenia zostały prawidłowo dobrane do form zajęć i charakteru przedmiotów. Dla wielu przedmiotów warunki zaliczenia przedmiotu w oparciu o przewidziane dla niego metody sprawdzania realizacji efektów kształcenia zostały podane w sposób szczegółowy. Wskazano procentowe udziały poszczególnych metod w ogólnej ocenie. Podano także algorytmy wiążące liczbę punktów niezbędnych do osiągnięcia dla uzyskania określonej oceny. Dla wielu przedmiotów określenia metody sprawdzania i kryteria oceny efektów zostały określone w powiązaniu z efektami kształcenia w rozbiciu na trzy kategorie: wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Można zatem stwierdzić, że system weryfikacji efektów kształcenia stosowany na ocenianym kierunku studiów obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia i wprowadza właściwe dla nich sposoby weryfikacji.

System obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia, zawierając informacje o wiedzy, umiejętnościach i kompetencjach społecznych. Efekty kształcenia w sylabusach są podzielone w sposób przejrzysty, rozróżniając wszystkie kategorie. Informacje przedstawione w sylabusach są transparentne, ponadto nie zmieniają się podczas trwania roku akademickiego. System przewiduje sposoby weryfikacji uzyskiwania efektów kształcenia poprzez kolokwia i egzaminy. W ocenie studentów formy oceny stopnia osiągania efektów są adekwatne do ich założeń we wszystkich obszarach efektów kształcenia. Kolokwia odbywają się w formie pisemnej, egzaminy odbywają się w formie ustnej oraz formie pisemnej.

System pomiaru i oceny efektów kształcenia obejmuje wszystkie etapy procesu kształcenia. Podstawowe znaczenie odgrywa weryfikacja efektów kształcenia na poziomie poszczególnych przedmiotów. Plan studiów określa formę zaliczenia każdego przedmiotu a sylabusy precyzują, w jaki sposób to zaliczenie jest przeprowadzane. Zaliczenie wszystkich przedmiotów ujętych w planie studiów jest warunkiem zaliczenia semestru. Uzyskanie zaliczeń obydwu semestrów jest z kolei podstawą zaliczenia roku i uzyskania wpisu na rok następny. Regulamin studiów określa wymagania związane z warunkowym wpisem na kolejny semestr bądź rok bez uzyskania zaliczenia wszystkich ujętych w planie studiów przedmiotów. Przedmiotem weryfikacji są w szczególności efekty kształcenia przyjęte dla praktyk zawodowych i jej pozytywny wynik jest wymagany dla uzyskania zaliczenia semestru, dla którego jest przewidziana.

Regulacje odnoszące się do procesu dyplomowania zawarte są w Regulaminie studiów. Przewidują one, że pracę dyplomową student wykonuje pod kierunkiem nauczyciela akademickiego ze stopniem co najmniej doktora. Oceny pracy dokonuje jej opiekun oraz recenzent, którym może być osoba ze stopniem naukowym co najmniej doktora. Należy przy tym wskazać, że ocena recenzenta oparta jest na kryteriach odnoszących się do przebiegu przygotowania pracy a nie wartości merytorycznej samej pracy dyplomowej. Ocenie podlega zatem samodzielność wyboru tematu pracy, zgromadzenia materiałów do niej, przeprowadzenia analizy, wyciągnięcia wniosków, poprawności formalnej pracy. Regulamin studiów nie wypowiada się w kwestii tematyki prac i kryteriów doboru promotorów i recenzentów z punktu widzenia kompetencji merytorycznych.

Przewiduje on, że wymagania merytoryczne i formalne dotyczące prac dyplomowych zatwierdza dyrektor instytutu.

Dyrektor instytutu z dniem 1.10.2014 r. opracował dokument pt. Zasady przygotowania i obrony prac dyplomowych, który określa wymogi formalne i edytorskie dotyczące prac, organizację procesu dyplomowania, a w szczególności rozwiązania odnoszące się do recenzji prac dyplomowych i egzaminu dyplomowego. W tym ostatnim zakresie przyjęto, że na egzaminie dyplomowych student przedstawia tezy pracy dyplomowej oraz odpowiada na pytanie dotyczące problemów przedstawianych w pracy oraz pytanie z przedmiotu, który został wybrany jako przedmiot seminaryjny. Taki zakres merytoryczny egzaminu dyplomowego nadmiernie koncentruje się na zagadnieniach związanych z pracą dyplomową, a nie obejmuje szerszych treści programowych realizowanych w ramach kierunku studiów.

Studia kończą się egzaminem dyplomowym. Dopuszczenie do niego wymaga uzyskania zaliczeń wszystkich przedmiotów i praktyk ujętych w planie studiów oraz pozytywnej oceny pracy dyplomowej. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powołaną przez dyrektora instytutu, w skład której wchodzi przewodniczący, opiekun pracy i recenzent. Przewodniczącym komisji na studiach pierwszego stopnia może być pracownik ze stopniem naukowym co najmniej doktora. Egzamin dyplomowy obejmuje, jak wskazano powyżej, przedstawienie pracy oraz odpowiedzi na pytania zadane przez członków komisji.

Ostateczna ocena ze studiów obliczana jest jako średnia ważona ocen uzyskanych w trakcie studiów (waga 0,50) oraz ocen z pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego (wagi po 0,25). Stosowanie takiego algorytmu powoduje nadanie zbyt dużej wagi ocen z pracy i egzaminu dyplomowego kosztem ocen z przebiegu studiów.

Proces dyplomowania na ocenianym kierunku studiów pozwala na weryfikację wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie studiów poprzez ocenę przygotowanej przez studenta pracy dyplomowej oraz sprawdzian wiedzy w trakcie egzaminu.

Stosowany w Uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów system weryfikacji umożliwia zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach, w tym w ramach procesu dyplomowania.

System umożliwia zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych etapach. Dzięki regularnemu sprawdzaniu wiedzy poprzez kolokwia oraz zaliczaniu egzaminów pod koniec kursu można zweryfikować efekty kształcenia studenta. Organizacja procesu dyplomowania nie budzi wątpliwości.

Wymagania dotyczące weryfikacji efektów kształcenia są odpowiednio wystandaryzowane. Zostały one opisane w sylabusach przedmiotów i wskazują jaka ocena jest wystawiana w zależności od stopnia realizacji założonych efektów kształcenia. Prowadzący zajęcia na podstawie stopnia opanowania przez studenta obowiązujących treści programowych dla danego przedmiotu formułuje ocenę kierując się podanymi w sylabusie kryteriami formalnymi. W Uczelni stosowana jest tradycyjna skala ocen od 2,0 do 5,0.

Odsiew studentów na ocenianym kierunku studiów jest zróżnicowany w zależności od formy studiów. W latach 2009-2014 na studiach stacjonarnych wynosił w skali całego cyklu kształcenia (od przyjęcia na studia do ich ukończenia) od 9 do 18 %. Natomiast na studiach niestacjonarnych był zdecydowanie wyższy i w analogicznym okresie wynosił od 36 do 40 % (studia kończyło 60-64 % rozpoczynających je osób).

Jako przyczyny odsiewu Uczelnia podaje:

- rezygnację ze studiów, do której często dochodzi już w trakcie pierwszego roku. Jest to najczęściej spowodowane niedostatecznymi kompetencjami, w jakie studenci zostali wyposażeni w szkole ponadgimnazjalnej. Rzadziej rezygnacje mają podłoże materialne bądź osobiste;
- wybór niewłaściwego kierunku studiów, co prowadzi do rezygnacji ze studiów bądź przeniesienie na inny kierunek;

- w przypadku studiów niestacjonarnych częstym powodem skreślenia z listy studentów jest nieuiszczenie opłaty za studia w wymaganym terminie.

Zdaniem studentów przyczyną odsiewu jest związana z brakiem chęci nauki ekonomii po zapoznaniu się z materiałem, jaki trzeba opanować by zakończyć studia. Studenci podkreślili, że rezygnacja ze studiów (dotycząca głównie I roku) jest wedle ich wiedzy, niezwiązana z poziomem nauczania na kierunku.

System ocen jest w pełni dostępny dla studentów. Regulamin studiów jest zamieszczony na stronie internetowej Uczelni. Także sylabusy przedmiotów dostępne są dla studentów na stronie internetowej. Poza tym prowadzący przedmioty informują studentów o warunkach i zasadach weryfikacji efektów kształcenia związanych z danym przedmiotem.

Podstawowym źródłem wiedzy studentów na temat oceny stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia są sylabusy, dostępne na stronie internetowej Uczelni. Innym źródłem wiedzy na temat sformułowanych przez jednostkę efektów kształcenia są informacje przekazywane przez nauczycieli akademickich. Studenci wskazują na zgodność ich wypowiedzi z treścią sylabusów.

Uczelnia nie prowadzi na ocenianym kierunku studiów kształcenia na odległość.

2.4)

Uczelnia prowadzi badania losów swoich absolwentów. Badania takie zostały przeprowadzone w 2014 r. i objęły absolwentów studiów stacjonarnych. Ich celem było udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakie aktywności podejmują absolwenci PWSZ i jak radzą sobie na rynku pracy. Przedmiotem badania była aktualna sytuacja zawodowa absolwentów, migracje społeczno-zawodowe, podnoszenie kwalifikacji, staż i forma pracy, forma zatrudnienia i wysokość wynagrodzeń, stopień wykorzystania wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie studiów w PWSZ, problemy związane ze znalezieniem pracy. Ankieta przeprowadzona była w formie elektronicznej i w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów objęła 494 osoby, z których odpowiedzi udzieliło 139 osób. Wyniki badań przedstawione zostały w formie raportu.

Za monitorowanie karier absolwentów na rynku pracy odpowiedzialne jest Uczelniane Biuro Karier. Dla studentów trzeciego roku ekonomii Biuro Karier przeprowadza szkolenia z zakresu odnalezienia się na rynku pracy, przeprowadza się również badania na temat preferencji zawodowych absolwentów. Biuro Karier uzyskuje informacje od pracodawców, zatrudniających studentów kończących kierunek *ekonomia*. Studenci mogą czerpać wiedzę na temat losów absolwentów z raportów publikowanych przez Biuro Karier.

Opublikowano na stronie internetowej Uczelni „Analizę ofert pracy przesłanych do Biura Karier i Projektów PWSZ w Tarnowie w okresie 1.10.2013-30.09.2014”. Raport zawiera informacje skierowane do interesariuszy kierunku *ekonomia*. Opisuje się szczegółowo nazwy stanowisk oferowanych dla studentów i absolwentów. Wyszczególniono 24 stanowiska, przypisując każdemu z nich liczbę ofert, które napłynęły. Raport opisuje wykształcenie, jakie jest wymagane od kandydata, zasięg terytorialny ofert oraz wymaganą znajomość języka obcego. Analiza zawiera również szczegółowe kompetencje wskazywane przez pracodawców jako konieczne do podjęcia pracy.

Biuro Karier przygotowało również raport: „Losy absolwentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie. Raport 2014.” Raport jest dedykowany dla Instytutu Administracyjno-Ekonomicznego. Badanie skierowano do absolwentów, którzy wyrazili zgodę na uczestnictwo. Raport zawiera rok urodzenia ankietowanych, miejsce zamieszkania, status zawodowy absolwenta, staż w aktualnym miejscu pracy, wysokość zarobków oraz formę prawną zatrudnienia. Ponadto ankieta zawiera pytanie o stopień wykorzystania wiedzy i umiejętności zdobytych w PWSZ w Tarnowie w aktualnie wykonywanej pracy.

Zdaniem studentów Uczelnia wykorzystuje informacje uzyskiwane od pracodawców w procesie doskonalenia jakości kształcenia. Raporty cieszą się popularnością wśród studentów, będąc

cennym źródłem informacji przy układaniu planów na przyszłość. Zdaniem studentów przygotowane przez Biura Karier analizy wpływają na proces doskonalenia jakości kształcenia.

Opublikowano również statystyki liczby absolwentów PWSZ w Tarnowie zarejestrowanych w urzędach pracy w okresie od 01 maja do 31 października 2014 r.

Biuro Karier w sposób niewystarczający współpracuje z osobą odpowiedzialną za koordynację praktyk. Zaleca się zwiększenie współpracy w celu ustalenia zależności pomiędzy miejscem odbywania praktyk a późniejszym zatrudnieniem absolwentów.

W ramach oceny programowej jakości kształcenia na kierunku *ekonomia* przeprowadzonej w 2007 (Uchwała nr 340/2007 PKA) i 2009 (Uchwała nr 683/2009 PKA) Zespół Oceniający wskazał na brak jednolitych standardów jakości przygotowywanych prac oraz ich oceny jest słabością ocenianej procedury dyplomowe. Słabością w tym względzie jest również brak systemu (procedury) weryfikowania samodzielności przygotowania pracy przez studenta.

Dla ocenianego kierunku studiów opracowane zostały zasady przygotowania i obrony prac dyplomowych. Zawierają one w szczególności wymogi merytoryczne i edytorskie dla tych prac. Prace są sprawdzane w systemie antyplagiatowym.

Podsumowanie: Pozytywnie należy ocenić przejrzysty system oceny efektów kształcenia, który w opinii studentów umożliwia weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągnięcia efektów kształcenia. Sposób sformułowania efektów kształcenia z punktu widzenia studentów jest zrozumiały i sprawdzalny, co umożliwia studentom łatwe uzyskanie prawidłowych informacji. Sylabusy przedmiotów pokrywają się ze stanem faktycznym, co potwierdzają pytania o to studenci. Pozytywnie należy ocenić działalność Biura Karier w zakresie monitorowania karier absolwentów. Informacje są szczegółowe oraz przystępnie sformułowane. Należy poprawić stopień współpracy pomiędzy osobą odpowiedzialną za koordynację praktyk z Biurem Karier w celu ustalenia zależności pomiędzy miejscem odbywania praktyk a późniejszym zatrudnieniem absolwentów.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Analiza tematów 148 prac dyplomowych obronionych w roku akademickim 2013/2014 na ocenianym kierunku studiów prowadzi do sformułowania następujących wniosków:

- 1) Zdecydowana większość tematów (ok. 95 %) może być uznana za zgodną z kierunkiem studiów. Należy jednak zauważyć, że około 1/3 prac kwalifikuje się do pogranicza ekonomii i finansów.
- 2) Część tematów prac należy jednoznacznie uznać za odnoszące się do nauk o zarządzaniu i finansów.
- 3) Poziom prac jest zróżnicowany .

W ramach poprzedniej oceny zwrócono uwagę na brak określenie szczegółowych wymagań dotyczących prac dyplomowych i procedur weryfikacji ich samodzielności. Uczelni przeprowadziła działania naprawcze, które wyeliminowały zgłoszone zastrzeżenia

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego -ocena:, w pełni,

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Występuje zgodność założonych kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego poza pewnymi uchybieniami: dla kierunku studiów umiejscowionego w obszarze nauk społecznych wprowadzono niektóre efekty przedmiotowe (specjalnościowe) z innych obszarów kształcenia. Należy dokonać modyfikacji tych efektów aby zapewnić ich pełną spójność z kierunkowymi efektami kształcenia. Istnieje możliwość osiągnięcia kierunkowych efektów kształcenia poprzez realizację szczegółowych efektów kształcenia przyjętych dla poszczególnych przedmiotów i praktyk zawodowych. Dla części

efektów przedmiotowych merytorycznie mieszczących się w obszarze nauk społecznych zastosowano w sylabusach błędne określenia obszarów nauki

. Studenci wiedzą, jakie efekty należy osiągnąć, aby ukończyć studia na kierunku ekonomia

2.2) Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne. Z perspektywy studentów efekty kształcenia na kierunku ekonomia są sformułowane w sposób zrozumiały i sprawdzalny

2.3) W Uczelni wprowadzono przejrzysty system oceny efektów kształcenia, który stwarza możliwości weryfikacji zakładanych celów. System weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia i wprowadza właściwe dla nich sposoby weryfikacji. System ten jest powszechnie dostępny. System weryfikacji umożliwia zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach, w tym w ramach procesu dyplomowania. W ocenie studentów jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia. Umożliwia on weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia. System stosowany przez Uczelnię jest powszechnie dostępny

2.4).

Jednostka precyzyjnie i szczegółowo monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy. Uzyskiwane wyniki są wykorzystywane do doskonalenia procesu jakości kształcenia

Kryterium 3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

3.1)

W załączniku nr 3 do Uchwały nr 18/2012 Senatu z dnia 30 marca 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia zawarto ogólne określenie celu studiów. Stwierdzono, że przekazywana jest kompleksowa wiedza z zakresu ekonomii oraz kształtowane krytyczne rozumienie podstaw teoretycznych wiedzy. Absolwenci są przygotowywani do realizacji własnej przedsiębiorczości oraz rozwijania karier specjalistów w podejmowanej pracy zawodowej. Następuje kształtowanie wrażliwości społecznej i etycznej, otwartości na potrzeby i innych kompetencji społecznych. Stwierdzono następnie, że wiedza nabywana na kierunku *ekonomia* ma charakter wysoce aplikacyjny. Wiedza ta przekazywana jest na wykładach i podczas ćwiczeń. Następnie stwierdzono, że „ze względu na nasycenie programu studiów treściami wysoce aplikacyjnymi (...) planowane jest wyodrębnienie profilu praktycznego”.

Tego typu opis celu studiów jest zbyt ogólnikowy. Nie wskazuje jakie konkretne kwalifikacje zawodowe ma osiągnąć absolwent w wyniku realizacji efektów kształcenia. W szczególności brakuje odwołania do kwalifikacji wynikających z oferowanych specjalności.

Studia pierwszego stopnia na kierunku *ekonomia* prowadzone w PWSZ w Tarnowie trwają 3 lata (6 semestrów). Studia prowadzone są w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych ujęta w planie studiów stacjonarnych wynosi 1800 oraz 180 godzin praktyki zawodowej. Natomiast na studiach niestacjonarnych plan studiów obejmuje w zależności od specjalności około 1300 godzin zajęć dydaktycznych oraz 180 godzin praktyki zawodowej.

Plany studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na ocenianym kierunku studiów mają identyczną strukturę – składają się z 5 modułów. Są to: przedmioty kierunkowe i ogólne – obowiązkowe, przedmioty ogólne do wyboru (język obcy), przedmioty specjalnościowe związane z wyborem specjalności, przedmioty specjalnościowe i kierunkowe do wyboru oraz praktyka zawodowa. Udział poszczególnych modułów w ogólnej liczbie punktów ECTS jest zbliżony dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz dla poszczególnych specjalności. Wynosi on odpowiednio dla wymienionych modułów: 53-55 %, 3-4 %, 16-17 %, 21-23 %, 4,3 %. Udział

modułów wybieralnych w ogólnej liczbie punktów ECTS wynosi 45-47 %. Spełniony jest tym samym wymiar określony w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3.10.2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z dnia 9.10.2014, poz. 1370). Mając na uwadze, że oceniany kierunek studiów utworzono w ramach praktycznego profilu kształcenia należy zwrócić uwagę, że Uczelnia nie wyodrębniła w ramach planu studiów modułu praktycznego. W Raporcie samooceny (str. 10) wskazano jedynie, że zajęcia o charakterze praktycznym prowadzone są jak ćwiczenia, laboratoria i praktyki. Udział ćwiczeń, laboratoriów, seminariów i innych form zajęć praktycznych w programie kształcenia wynosi na ocenianym kierunku studiów w zależności od 52 do 68 %. Wskaźnik ten jest wyższy od określonego w § 4 ust.4 powołanego powyżej Rozporządzenia, ale trudno się zgodzić z określeniem wszystkich zajęć realizowanych w podanych formach jako zajęcia powiązane z praktycznym przygotowaniem zawodowym. Do tej grupy zaliczono bowiem wszystkie ćwiczenia, laboratoria i seminaria, a więc np. z takich przedmiotów, jak: Matematyka, Mikroekonomia, Międzynarodowe stosunki gospodarcze, Podstawy makroekonomii, Statystyka opisowa itd. Ćwiczenia praktyczne realizowane są jedynie z takich przedmiotów, jak: Technologie produkcji zwierzęcej. W laboratoriach odbywa się kilka przedmiotów ujętych w planie studiów. Są to zajęcia z języka obcego, informatyki oraz kilku innych przedmiotów bądź ich części realizowanych w laboratorium informatycznym, jak: Podstawy zarządzania, Prognozowanie i symulacje, Przedsiębiorczość, Zarządzanie marketingowe firmą, Chemia i podstawy technologii żywienia, Agrobiznes w UE. Przykładowo w ramach tego ostatniego przedmiotu zajęcia w laboratorium informatycznym polegają na poznawaniu internetowych źródeł informacji na temat agrobiznesu w UE. Tymczasem Rozporządzenie mówi o zajęciach związanych z praktycznym przygotowaniem zawodowym prowadzonych w warunkach właściwych dla danego zakresu działalności zawodowej i w sposób umożliwiający bezpośrednio wykonywania określonych czynności praktycznych przez studentów (§ 5 ust. 1).

Program kształcenia na ocenianym kierunku studiów obejmuje w module przedmiotów kierunkowych i ogólnych - obowiązkowych wszystkie treści programowe zaliczane do kanonu wiedzy kierunku studiów. W programie kształcenia ujęte są także przedmioty kształtujące umiejętności, jak język obcy, informatyka oraz przedmioty humanistyczne.

Na ocenianym kierunku studiów zostały uruchomione 4 specjalności: *Agroekonomia*, *Finanse przedsiębiorstw*, *Ekonomika gospodarki żywnościowej*, *Ekonomika turystyki i hotelarstwa* z językiem angielskim – wszystkie dla obydwu form prowadzonego kształcenia (studiów stacjonarnych i niestacjonarnych). Dla każdej specjalności prowadzonej na ocenianym kierunku studiów została opracowana matryca efektów kształcenia. Matryca ta wskazuje w ramach jakiego przedmiotu/przedmiotów realizowany jest każdy z efektów kierunkowych. Uwzględniono przy tym formy zajęć, w jakich jest prowadzony dany przedmiot, tj. wykład, ćwiczenia, laboratorium. Wskazano jedynie fakt realizacji efektu w ramach danego przedmiotu bez określenia z jakim natężeniem ma to miejsce. W matrycy ujęto wszystkie przedmioty, w tym seminarium oraz praktykę zawodową.

Na specjalności *Agroekonomia* moduł obowiązkowych przedmiotów specjalnościowych składa się z 6 przedmiotów. Trzy z nich odnoszą się bezpośrednio do rolnictwa (*Technologia produkcji zwierzęcej*, *Technologia produkcji roślinnej*, *Doradztwo w agrobiznesie*). Dwa mają charakter przedmiotów ogólnych (*Przedsiębiorczość*, *Zarządzanie marketingowe firmą*) bądź nie mają bezpośredniego związku z tą specjalnością (*Agroturystyka*). Pozostałe przedmioty związane z rolnictwem i gospodarką żywnościową studenci wybierają z modułu Przedmiotów specjalnościowych i kierunkowych, który składa się z 24 przedmiotów, w tym 7 z zakresu rolnictwa. Wśród tych przedmiotów są jednak w większości takie, które nie mają bezpośredniego związku ze specjalnością, jak *Socjologia*, *Finanse banków*, *Prawo handlowe*, *Marketing usług* itp.. Na tej podstawie należy stwierdzić, że specjalność jest słabo wyprofilowana i można mieć uzasadnione wątpliwości co do możliwości realizacji celów i efektów kształcenia dla niej przewidzianych.

Na specjalności Ekonomia gospodarki żywnościowej moduł przedmiotów specjalnościowych związanych z wyborem specjalności składa się z 5 przedmiotów, z których tylko dwa są związane bezpośrednio ze specjalnością (Technologie produkcji rolniczej oraz Doradztwo w agrobiznesie). Natomiast pozostałe mają charakter przedmiotów ogólnych (Przedsiębiorczość, Zarządzanie marketingowe firmą) bądź nie mają bezpośredniego związku z tą specjalnością (Agroturystyka). Pozostałe przedmioty wybierane są z Modułu przedmiotów kierunkowych i specjalnościowych, jak opisano powyżej. Prowadzi do analogicznego wniosku w zakresie realizacji celów i efektów kształcenia specjalnościowego jak powyżej.

Trzecia specjalność (Ekonomia turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim) jest skonstruowana na analogicznych zasadach, jak opisane dla dwóch poprzednich. Obowiązkowe 3 przedmioty związane z turystyką (Obsługa ruchu turystycznego, Podstawy turystyki i hotelarstwa, Agroturystyka) i dalsze 3 o charakterze ogólnym (Przedsiębiorczość, Zarządzanie marketingowe firmą, Doradztwo). W przypadku tej specjalności w ramach modułu Przedmiotów specjalnościowych i kierunkowych jest nieco więcej (12 na 27) przedmiotów bezpośrednio związanych ze specjalnością. Ocena dotycząca specjalności jest zatem podobna jak powyżej.

Należy również wskazać, że trzy przedmioty specjalnościowe (Doradztwo w agrobiznesie, Przedsiębiorczość, Zarządzanie marketingowe firmą) powtarzają się w ramach 5-6 tworzących daną specjalność, jako obowiązkowe w ramach trzech omówionych powyżej specjalności związanych z rolnictwem. Świadczy to o zbyt małym zróżnicowaniu kształcenia specjalnościowego.

Specjalność Finanse przedsiębiorstw obejmuje niespójny z nazwą zestaw treści programowych. Jeden z przedmiotów powiela wprost nazwę całej specjalności. Plan studiów dla tej specjalności zawiera w szczególności moduł przedmiotów specjalnościowych związanych z wyborem danej specjalności. Spośród 8 przedmiotów 2 nie odpowiadają specjalności: Finanse samorządów lokalnych i Finanse banków, a jeden jest z nią co najwyżej luźno związany – System podatkowy, gdyż jego treści programowe zawierają w szczególności zagadnienia polityki fiskalnej państwa, podatków konsumpcyjnych, aspektów makro- i mikroekonomicznych podatków. Następny moduł obejmuje przedmioty specjalnościowe i kierunkowe do wyboru. Mimo że nie wskazano, które przedmioty uważane są za specjalnościowe, a które za kierunkowe, można stwierdzić, że są tutaj takie przedmioty z zakresu finansów, które nie są kierunkowymi dla *ekonomii*, jak: Zarządzanie bankiem, Rachunkowość budżetowa, Obrót papierami wartościowymi, ani specjalnościowymi dla finansów przedsiębiorstw. Specjalność nie jest tym samym w pełni jednoznacznie wyprofilowana.

W sylabusach przedmiotów przewidziane jest określenie stosowanych dla danego przedmiotu metod dydaktycznych. Jako takowe podawane są: omawianie zagadnień teoretycznych przy wykorzystaniu prezentacji multimedialnej, prowadzenie dyskusji, omawianie przypadków, praca indywidualna i praca w grupach, rozwiązywanie zadań, gry symulacyjne, burze mózgów, przygotowanie prezentacji, debaty, referaty. Zakres stosowanych metod jest obszerny i są one prawidłowo dobrane do przedmiotów. Jednak w odniesieniu do części przedmiotów, około połowy, zamiast metod błędnie podano formy zajęć: wykład, ćwiczenia, laboratoria. Dla tych przedmiotów nie można określić prawidłowości stosowanej metodyki zajęć.

Uczelnia nie prowadzi na ocenianym kierunku studiów kształcenia na odległość.

Na podstawie powyższej analizy należy stwierdzić, że czas trwania kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest odpowiedni z punktu widzenia możliwości realizacji zakładanych celów i efektów kształcenia. Dobór treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla większości przedmiotów jest prawidłowy. Pewne zastrzeżenia budzi natomiast sposób kształtowania programu dla specjalności (zbyt mała liczba przedmiotów obowiązkowych związanych ze specjalnością). Nie ma również podstaw do stwierdzenia, że wszystkie zajęcia prowadzone w formie ćwiczeń, laboratoriów i seminariów mają charakter zajęć praktycznych odbywających się w warunkach właściwych dla danego zakresu działalności zawodowej i w sposób umożliwiający bezpośrednio wykonywania określonych czynności praktycznych.

Podczas pierwszego roku studiów studenci mają możliwość zapoznania się z problematyką przedmiotów oferowanych dla specjalności, które wybierają podczas trwania drugiego semestru, a rozpoczynają ich realizację od trzeciego semestru studiów. Studenci wskazują na słuszność terminu wyboru oraz rozpoczęcia realizacji specjalności. Pierwszy rok jest ich zdaniem czasem na zapoznanie się z tematyką studiów, a trzeci semestr to odpowiedni czas by skonkretyzować swoje kształcenie w kierunku umiejętności, wiedzy i kompetencji społecznych, które będą wykorzystywać w przyszłej pracy zawodowej.

Prace dyplomową studenci realizują podczas trwania piątego i szóstego semestru. Wyboru tematu pracy oraz opiekuna dokonują w czwartym semestrze. Studenci pozytywnie wypowiadają się odnośnie możliwości, jakie zapewnia im Uczelnia w kwestii przygotowania własnej pracy dyplomowej. Promotorzy nie narzucają z góry tematu pracy, studenci mają możliwość jego konsultacji przed podjęciem decyzji.

Program kształcenia zawiera zdefiniowane cele kształcenia w obrębie każdego przedmiotu. Zajęcia na wszystkich specjalnościach składają się z wykładów, ćwiczeń i laboratoriów. Uczelnia kładzie nacisk na praktyczny profil kształcenia, dominującą formą są ćwiczenia oraz laboratoria. Zajęcia o charakterze praktycznym prowadzi się w salach dostosowanych do potrzeb kierunku o profilu praktycznym. Przykładem tego jest projekt Symulacyjne Przedsiębiorstwo Turystyczne SYMTUR przystosowany dla potrzeb kształcenia w ramach specjalności Ekonomia turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim.

W programie kształcenia ocenianego kierunku studiów dla wszystkich przedmiotów określona została liczba punktów ECTS odzwierciedlająca nakład pracy studenta potrzebny do zrealizowania programu kształcenia i zaliczenia wszystkich ujętych w nim przedmiotów. Jako przelicznik przyjęto 25-30 godzin pracy na jeden punkt ECTS. Liczba godzin kontaktowych zajęć dydaktycznych, przewidziana w planie studiów stacjonarnych wynosi 40-50 % całkowitej liczby godzin pracy studenta wynikającej z liczby punktów ECTS. Pozostały czas pracy związany jest nauką indywidualną bez udziału nauczyciela akademickiego.

Od roku akademickiego 2012/2013 liczba punktów ECTS niezbędna do zaliczenia całych studiów wynosiła dla ocenianego kierunku studiów w zależności od specjalności od 184 do 188. Od roku akademickiego 2013/2014 dla wszystkich specjalności liczba ta jest jednakowa dla wszystkich specjalności i wynosi 188 na studiach stacjonarnych i 186 na niestacjonarnych (bez wychowania fizycznego). W każdym semestrze program studiów przewiduje uzyskanie 30-38 punktów ECTS.

Regulamin studiów PWSZ w Tarnowie przewiduje, że student może uzyskać zaliczenie okresów studiów poza Uczelnią, jeżeli uzyskał wymaganą liczbę punktów ECTS z przedmiotów zgodnych z programem studiów w Uczelni macierzystej.

Na tej podstawie można stwierdzić, że system punktów ECTS stosowany w PWSZ w Tarnowie jest zgodny z przepisami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14.09.2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć realizowanych przez studenta (Dz. U. Nr. 201, poz. 1187).

Zgodnie z dyspozycją Art. 164a Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym (Dz.U. 2005 Nr 164 poz. 1365) student pierwszego stopnia jest zobowiązany uzyskać, co najmniej 180 punktów ECTS, aby uzyskać dyplom ukończenia studiów. Na kierunku *ekonomia* liczba punktów wymaganych do uzyskania dyplomu wynosi od 184 do 188 punktów. W przypadku osób rozpoczynających studia w roku akademickim 2012/2013 liczba wynosi 184 punkty dla specjalności *Agroekonomia* oraz 188 dla specjalności *Finanse Przedsiębiorstw* (dotyczy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych). W programach studiów realizowanych od roku akademickiego 2013/2014 liczba punktów stacjonarnych wynosi 188 dla wszystkich specjalności studiów stacjonarnych oraz 186 dla wszystkich specjalności studiów niestacjonarnych.

Przedmioty podstawowe realizowane są przez cztery pierwsze lata studiów, z tym, że większość przypada na semestr drugi. Przedmioty kierunkowe rozłożone są na semestry 1, 3, i 4, ale większość ujęta jest w planie semestru trzeciego. Przedmioty wchodzące w zakres tych dwóch

modułów realizowane są w odpowiedniej sekwencji czasowej. Przedmioty zaliczone do specjalnościowych odbywają się w ramach wszystkich sześciu semestrów studiów, z tym że większość z nich przypada na semestry 4 i 6. W pierwszych semestrach prowadzone są przy tym przedmioty o charakterze dostarczających podstawową wiedzę w pewnych wąskich zakresach. Mają one służyć do zorientowania studentów co do problematyki specjalności, jakie wybiorą od semestru trzeciego. Tylko wybór specjalności Ekonomia turystyki i hotelarstwo następuje już w trakcie pierwszego roku studiów ze względu na realizowany projekt uniijny z tego zakresu. Przedmioty z modułu do wyboru realizowane są w większości w ostatnich dwóch semestrach studiów. Seminarium dyplomowe rozpoczyna się w semestrze czwartym, co pozwala na ustalenie w jego trakcie tematu pracy dyplomowej i zbieranie materiałów do niej w ramach praktyki zawodowej odbywającej się na koniec tego semestru w okresie wakacyjnym.

Taka sekwencja realizacji modułów i przedmiotów jest prawidłowa z punktu widzenia zależności zachodzących między treściami programowymi, jakie są w ich ramach realizowane.

Sekwencja przedmiotów i modułów określona w planie i programie studiów jest prawidłowa. W opinii studentów efekty kształcenia uzyskane po ukończeniu danego kursu umożliwiają odpowiednie przygotowanie do następnych kursów, przewidzianych w kolejnych semestrach. W kontekście sekwencyjności ważnym jest zaliczenie przedmiotów na pierwszym roku studiów, które są przygotowaniem do rozpoczęcia jeden z wybranych specjalności od trzeciego semestru studiów.

Należy również wskazać, że Uczelnia w ramach Raportu samooceny przedstawiła dwa zestawy planów studiów. Jeden obejmuje podział przedmiotów na moduły, a drugi zawiera strukturyzację przedmiotów w układzie semestralnym. W obydwu podano różniące się grupy przedmiotów. W pierwszym przedmioty pogrupowane są w 5 modułów: przedmioty kierunkowe i ogólne – obowiązkowe, przedmioty ogólne do wyboru (język obcy), przedmioty specjalnościowe związane z wyborem specjalności, przedmioty specjalnościowe i kierunkowe do wyboru oraz praktyka zawodowa. Natomiast w drugim podzielono je na przedmioty podstawowe, przedmioty kierunkowe, przedmioty specjalnościowe, przedmioty do wyboru oraz praktyki. W ramach tych drugich planów Historia gospodarcza, Informatyka, Ochrona własności intelektualnej, Wychowanie fizyczne itp. zostały zaliczone do przedmiotów specjalnościowych. Te różnice pomiędzy planami studiów oraz przyporządkowania przedmiotów ograniczają przejrzystość planów i w odniesieniu do niektórych elementów są merytorycznie niewłaściwe. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Instytutu pierwszy plan ma charakter roboczy i został przygotowany dla potrzeb oceny kierunku przez PKA, a drugi jest planem formalnie obowiązującym w Uczelni. Problem polega jednak na tym, że brak jest zgodności nazw i zawartości modułów ujętych w macierzy efektów kształcenia z obowiązującym planem studiów. Zaleca się doprowadzenie do spójności tych dokumentów.

Praktyki zawodowe stanowią element programu kształcenia ocenianego kierunku studiów. Zasady organizacji, odbywania i zaliczania praktyk określone zostały w Regulaminie Praktyk Zawodowych stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 36A/2008 Rektora PWSZ w Tarnowie z dnia 1.10.2008 r. Zarządzenie to zostało wprowadzone przed wejściem w życie nowelizacji Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2012 r. wprowadzającej kształcenia oparte na efektach kształcenia. Konsekwencją tego jest przyjęcie, że praktyki zawodowe odbywają się zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia. W 2013 r. Rektor wydał Zarządzenie nr 8/2013 z dnia 12.02.2013 wprowadzające zmiany w Regulaminie Praktyk Zawodowych wprowadzonym Zarządzeniem Nr 36A/2008, ale odnosiły się one wyłącznie do kwestii organizacyjnych a nie merytorycznych.

Regulamin praktyk określa ich cele bez odwołania do efektów kształcenia. W sylabusie praktyki zawodowej na ocenianym kierunku studiów jako zasadniczy cel praktyk przyjęto „zintegrowanie wiedzy nabytej w trakcie studiów i jej skonfrontowanie z rzeczywistą działalnością i organizacją pracy w różnych przedsiębiorstwach.” Ponadto podczas praktyki student powinien uzupełniać swoją wiedzę i zbierać materiały do napisania pracy licencjackiej. Studenci mają obowiązek zaliczenia praktyki zawodowej w czwartym semestrze studiów. Praktyka trwa 180

godzin (6 tygodni po 30 godzin) i odbywa się w semestrze czwartym (w okresie czerwiec-wrzesień). Praktyki odbywają się w oparciu o skierowania wydawane przez Uczelnię. Do kalkulacji nakładu czasu i pracy związanego z praktyką zawodową Uczelnia zaliczyła oprócz godzin efektywnie spędzonych w zakładzie pracy także po 20 godzin na przygotowanie do zadań powierzonych przez pracodawcę i materiałów z praktyki, 15 godzin konsultacji oraz 5 godzin na zaliczenie praktyki. Wykonywanie dodatkowych czynności związanych z praktyką może być elementem kalkulacji nakładu pracy, ale przeznaczenie na to 60 godzin, w tym 15 na konsultacje, jest mało realistyczne. Za jedną godzinę dla obliczenia punktów ECTS przeliczeniową przyjęto 30 godzin przypisując praktyce zawodowej łącznie 240 godzin i 8 punktów ECTS, chociaż jest ona realizowana w zakładzie pracy w wymiarze o 1/4 mniejszym niż by wynikało z przelicznika.

Uczelnia wprowadziła dla wspomagania obsługi praktyk zawodowych Internetowy System Obsługi Praktyk Studenckich. System ten pozwala na automatyzację czynności związanych z praktyką zawodową.

Praktyka jest zaliczana na podstawie karty oceny studenta wypełnionej przez pracodawcę, dziennik praktyk, materiały z praktyki. Zaliczenia praktyki dokonuje opiekun praktyk z ramienia PWSZ. Uczelnia przeprowadza wyrywkowe kontrole praktyk a studenci wypełniają ankietę oceniającą przebieg praktyki. Praktyki odbywają zarówno studenci studiów stacjonarnych, jak i studiów niestacjonarnych. Ci ostatni w przypadku wykonywania pracy zawodowej zgodnej z programem praktyk prowadzą dzienniczek praktyk, jako dokument umożliwiający jej zaliczenie na podstawie pracy zawodowej.

. Efekty kształcenia są określone w sylabusie praktyk. Wymiar praktyk zawodowych, biorąc pod uwagę praktyczny profil kształcenia jest dość niski. Organizacja praktyk i kontrola ich realizacji są bardzo dobre. Termin realizacji oraz doboru miejsc, w których się odbywają są spójne z celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk. System kontroli i zaliczania praktyk uwzględnia możliwość nabycia przez studenta umiejętności praktycznych.

Studenci kierunku *ekonomia* mają możliwość wyboru miejsca odbywania praktyk. W przypadku, gdy student nie może, bądź nie chce samodzielnie wybrać miejsca odbywania praktyki Uczelnia znajduje je studentowi. Celem odbycia praktyki wskazanym przez Uczelnię jest wykształcenie umiejętności zastosowania wiedzy teoretycznej uzyskanej w toku studiów w praktyce funkcjonowania organizacji.

Miejscem odbywania praktyk mogą być: banki, instytucje finansowe, instytucje oraz jednostki działające na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich, przedsiębiorstwa, gospodarstwa (gdzie student powinien pracować w produkcji roślinnej oraz zwierzęcej w zależności od profilu i możliwości produkcyjnych gospodarstwa) praktyki i staże w instytucjach zagranicznych.

W przypadku praktyk i staży w instytucjach zagranicznych są one realizowane w oparciu o dodatkowe kryteria. Na zagraniczne praktyki kierowani są studenci wyróżniający się w nauce, którzy zdali wewnętrzny egzamin z języka obcego.

Podczas spotkania ze studentami pojawiły się pozytywne opinie na temat organizacji praktyk odbywających się w ramach studiów na wizytowanym kierunku. Wskazano pozytywny aspekt, jakim jest możliwość samodzielnego wyboru placówki, w której odbywa się praktykę.

Praktyka odbywa się w wyznaczonych terminach, gdzie wzorcowo jest okres czerwiec – wrzesień, z wyłączeniem zajęć akademickich. Nadzór nad praktykami sprawuje opiekun, nauczyciel akademicki wyznaczony przez Rektora.

Zdaniem studentów praktyki oferowane na kierunku *Ekonomia* umożliwiają im zdobycie doświadczenia oraz weryfikację efektów kształcenia uzyskiwanych podczas trwania studiów. Pochwalić należy fakt, że Uczelnia zdaniem studentów wykorzystuje swoje miejsce położenia, współpracując z najlepszymi organizacjami z Tarnowa i okolic.

Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do piątku z różnym rozkładem w trakcie dnia. Większość zajęć odbywa się w godzinach 9.30-16.30, z reguły po 2-3 bloki zajęć w trakcie danego dnia. Realizowane są one w blokach obejmujących 2 godziny lekcyjne. Zajęcia na studiach niestacjonarnych odbywają się w ramach zjazdów piątkowo-

niedzielnym bądź sobotnio-niedzielnym. W trakcie semestru organizowanych jest dla danego rocznika do 15 zjazdów. W piątki zajęcia trwają od 16.30 do 19.45, w soboty zajęcia odbywają się w godzinach 7.30-19.15, a w niedziele w godzinach 8.00-15.00. Zajęcia organizowane są najczęściej w blokach obejmujących 2 godziny wykładu i 2 ćwiczeń z danego przedmiotu. Pomiędzy poszczególnymi zajęciami organizowane są 15-minutowe przerwy. Taka organizacja zajęć jest prawidłowa, nie powoduje ich nadmiernej koncentracji w trakcie dnia.

Ze względu na niezbyt dużą liczebność roczników (do 120 osób) wykłady prowadzone są w ramach jednej grupy. Liczebność grup ćwiczeniowych wynosi do 33 osób, grup laboratoryjnych 12-19, seminaryjnych do 15. Taka liczebność grup pozwala na prawidłową realizację procesu dydaktycznego.

Uczelnia nie wyodrębniła modułu praktycznego.

Regulamin studiów PWSZ w Tarnowie stwarza możliwość odbywania studiów w oparciu Indywidualny Tok Studiów, który stosowany jest w dwóch formach: Indywidualnej Organizacji Studiów oraz Indywidualnego Programu Studiów. Decyzję w sprawie przyznania Indywidualnego Toka Studiów podejmuje Rektor. Szczegółowe warunki odbywania studiów według ITS określa dyrektor instytutu. Może on być przyznany studentom odbywającym część studiów w innych Uczelniach krajowych bądź zagranicznych, studiującym na więcej niż jednym kierunku studiów, wychowujących dzieci, niepełnosprawnych bądź przewlekle chorych, członków organów kolegialnych, w innych uzasadnionych przypadkach. Indywidualny Tok Studiów nie zwalnia studenta z obowiązku zaliczania przedmiotów ujętych w planie studiów. Na ocenianym kierunku studiów według ITS studiuje łącznie 10 osób.

Należy stwierdzić, że Uczelnia stworzyła możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych i studentów niepełnosprawnych.

Indywidualizacja procesu kształcenia jest możliwa na kierunku *ekonomia* dzięki instytucji Indywidualnego Toka Studiów okresowego przez §14 Regulaminu Studiów I i II Stopnia przyjętego Uchwała Senatu PWSZ nr 17/2013 z dnia 26 kwietnia 2013r. Realizacja Indywidualnego Toka Studiów jest możliwa na wniosek studenta. Zgody na realizację tego programu nauczania wyraża Rektor. Szczegółowe warunki realizacji Indywidualnego Toka Studiów określa Dyrektor Instytutu w porozumieniu z Kierownikiem Zakładu. Rektor może wyrazić zgodę na w stosunku do studentów: odbywających część studiów w innych Uczelniach krajowych lub zagranicznych studiujących na więcej niż jednym kierunku studiów, wychowujących dzieci, niepełnosprawnych lub przewlekle chorych, członków organów kolegialnych, w innych uzasadnionych przypadkach.

Studenci kształcący się zwykłym trybem studiów mogą indywidualnie zaliczać treści programowe w porozumieniu z prowadzącym nauczycielem. Rozpoczynając naukę na kierunku *Ekonomia* studenci są informowani o możliwości realizacji Indywidualnego Toka Studiów, ze szczególnym uwzględnieniem studentów niepełnosprawnych.

Studenci niepełnosprawni mogą korzystać z Indywidualnego Toka Studiów, a Dyrektor Instytutu może wyznaczyć opiekuna spośród nauczycieli akademickich. Na pisemny wniosek studenta niepełnosprawnego lub przewlekle chorego Rektor może wyrazić zgodę na odbywanie indywidualnych konsultacji oraz przystępowanie do zaliczeń i egzaminów w jego miejscu zamieszkania.

Podsumowanie: Z perspektywy studentów realizowany program kształcenia umożliwia uzyskanie każdego zakładanych efektów kształcenia. W ocenie studentów należy ocenić możliwość uzyskania po studiach na kierunku *ekonomia* zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Wybór specjalności na drugim roku studiów pozwala studentowi ukierunkować swoją przyszłość i nabycie odpowiednich umiejętności, wiedzy oraz kompetencji społecznych w tym zakresie. W ocenie studentów Uczelnia realizuje praktyczny profil kształcenia dzięki ćwiczeniom oraz zajęciom laboratoryjnym. Instytucja Indywidualnego Toka Studiów zawarta w Regulaminie Studiów umożliwia indywidualizację programu studiów dla studentów wybitnie uzdolnionych.

Indywidualny Tok Studiów jest również dostępny dla studentów niepełnosprawnych.

Pochwalić należy opiekę ze strony nauczycieli akademickich, która indywidualnie zapewnia się studentowi niepełnosprawnego lub ciężko choremu.

3.2)

Powiązania występujące pomiędzy kierunkowymi efektami kształcenia i przedmiotami wskazane są w macierzach efektów kształcenia. Powiązanie przedmiotowych efektów kształcenia, treści programowych, formy i metod dydaktycznych nastąpiło w sylabusach przedmiotów. Następnie dla dużej części przedmiotów w ich sylabusach w miejscu przewidzianym na określenie metod dydaktycznych podano formy zajęć: wykład i ćwiczenia.

Na powyższej podstawie należy stwierdzić, że na ogół występuje zgodność między efektami kształcenia, treściami i metodami kształcenia. Należy jednak w celu zapewnienia pełnej spójności w tym zakresie wprowadzić modyfikację kilku efektów przedmiotowych orientując je wyraźniej na obszar nauk społecznych.

W ramach oceny programowej jakości kształcenia na kierunku *ekonomia* przeprowadzonej w 2007 (Uchwała nr 340/2007 PKA) i 2009 (Uchwała nr 683/2009 PKA) zostały w ramach niniejszego kryterium sformułowane następujące uwagi i zalecenia:

Sylabusy nie zawierały określenia prowadzącego zajęcia, treści programowe wielu przedmiotów przedstawiono zbyt lakonicznie, nie dokonano w nich podziału na literaturę podstawową i uzupełniającą, były one dostępne jedynie u prowadzących zajęcia.

Nazwa specjalności *Rachunkowość i finanse* powieliła nazwę innego kierunku studiów.

Zespół Oceniający stwierdza, że:

Sylabusy sporządzone są dla wszystkich przedmiotów ujętych w programie studiów i oparte na standardowym układzie obejmującym niezbędne elementy. Brakuje w nich jedynie określenia celu kształcenia dla danego przedmiotu. Natomiast jest podawany prowadzący zajęcia. Treści programowe dla większości przedmiotów są podane w odpowiednio rozbudowanym zakresie. W większości sylabusów, chociaż nie we wszystkich podzielono literaturę na podstawową i uzupełniającą. Sylabusy są dostępne na stronie internetowej Uczelni.

Dokonano zmiany nazwy specjalności z *Rachunkowość i finanse* na *Finanse przedsiębiorstw*. Treści programowe tej specjalności stanowią nie w pełni spójny z nazwą specjalności zestaw przedmiotów.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego - ocena: w pełni,

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1). Czas trwania kształcenia jest odpowiedni z punktu widzenia możliwości realizacji efektów kształcenia. Dobór treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla większości przedmiotów jest prawidłowy. Przykładem tego jest projekt Symulacyjne Przedsiębiorstwo Turystyczne SYMTUR przystosowany dla potrzeb kształcenia praktycznego. Pewne zastrzeżenia budzi natomiast sposób kształtowania programu dla specjalności (zbyt mała liczba przedmiotów obowiązkowych związanych ze specjalnością). W odniesieniu do części przedmiotów podano jako metody dydaktyczne formy zajęć (wykład, ćwiczenia), co ogranicza ocenę prawidłowości metodyki prowadzenia zajęć. Sekwencja przedmiotów i modułów ujętych w planie studiów jest prawidłowa. Regulamin praktyk zawodowych jest niedostosowany do obowiązujących regulacji odnoszących się do procesu kształcenia, gdyż odwołuje się do standardów kształcenia. Praktyki zawodowe trwają zbyt krótko z punktu widzenia praktycznego profilu studiów (180 godzin). Uczelnia przygotowuje się do podniesienia wymiaru praktyk zawodowych. Ich organizacja oraz system kontroli i oceny praktyk są prawidłowe. Stworzono możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych i

studentów niepełnosprawnych. System punktów ECTS jest zgodny z przepisami obowiązującymi w tym zakresie.

Z perspektywy studentów realizowany program kształcenia umożliwi osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta

3.2) Program kształcenia na ocenianym kierunku powinien zostać zmodyfikowany w zakresie niektórych przedmiotów specjalnościowych w celu zapewnienia pełnej spójności zakładanych efektów kształcenia, treści programowych, form i metod dydaktycznych.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

4.1)

Na kierunku *ekonomia* zajęcia prowadzi 46 nauczycieli akademickich w tym 14 proponowanych przez Uczelnię do minimum kadrowego. Wśród tych osób jest: dwóch nauczycieli z tytułem naukowym profesora, dwóch ze stopniem doktora habilitowanego, 21 doktorów oraz 21 osób z wykształceniem magisterskim. Nauczyciele akademicki reprezentują takie dziedziny i dyscypliny naukowe jak: nauki ekonomiczne -20 osób w tym jeden profesor, dwóch doktorów habilitowanych, 13 doktorów i 4 osoby z wykształceniem magisterskim, nauki prawne -to trzech doktorów prawa, nauki rolnicze -4 osoby (trzech doktorów oraz jedna osoba z tytułem profesora) nauki humanistyczne -1 osoba ze stopniem doktora specjalizująca się w historii gospodarczej, nauki matematyczne -1 osoba ze stopniem doktora. Wyjaśniając udział kadry reprezentującej nauki rolnicze trzeba nadmienić, że pracownicy Ci specjalizują się w agronomii i ekonomice rolnictwa, technologii żywienia, ochronie środowiska, inżynierii rolnictwa. Kwalifikacje te są związane z oferowanym programem studiów, wykładami do wyboru, które odnoszą się do dwóch specjalności *agroekonomia* i *ekonomika gospodarki żywnościowej, ekonomiki turystyki i hotelarstwa*. Osoby legitymujące się wykształceniem magisterskim to: sześciu filologów (filologia angielska, germańska romańska), pięciu specjalistów w zakresie Wychowania fizycznego, dwie osoby z wykształceniem informatycznym, cztery osoby posiadające dyplom ukończenia studiów kierunków ekonomicznych.

Oceniając strukturę kwalifikacji naukowych kadry prowadzącej zajęcia na kierunku *ekonomia* można stwierdzić, że odpowiada ona potrzebom procesu dydaktycznego i pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

4.2)

Zgodnie z wymaganiem § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), „*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego określonego kierunku studiów o profilu praktycznym, jeżeli posiada zapewniający realizację programu studiów dorobek naukowy lub artystyczny w obszarze wiedzy, odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza Uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla tego kierunku.*”

Zostały spełnione wymagania § 13 ust. 1 wyżej wspomnianego rozporządzenia, tj.: „*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w Uczelni nie później niż od początku semestru studiów.*” oraz wymagania § 13 ust. 2 wyżej wspomnianego rozporządzenia, tj.: „*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej: pkt 1.,,30 godzin zajęć dydaktycznych - w przypadku nauczyciela akademickiego*

posiadającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego (...)” i pkt 2 „60 godzin zajęć dydaktycznych - w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia”.

Zgodnie z § 14 ust. 1 powyższego rozporządzenia, tj.: „Minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, który pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572, z późn. zm.).

W teczkach osobowych znajdują się dokumenty pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy.

Należy stwierdzić, że wymagania formalne odnośnie minimum kadrowego ocenianego kierunku, określone w wyżej wymienionym rozporządzeniu, zostały spełnione

Dorobek naukowy kadry prowadzącej zajęcia na kierunku *ekonomia* jest odpowiedni do oferowanego programu studiów i zakładanych efektów kształcenia. Znacząca część kadry tj. 20 osób posiada dorobek w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinach, których osadzono efekty kształcenia tj. ekonomii. Kadra ta realizuje podstawowy trzon procesu dydaktycznego kierunku *ekonomia*. Dorobek naukowy pozostałych osób jest zgodny z zakresem programu kształcenia i zakładanymi efektami kształcenia na poziomie kierunku i oferowanych przedmiotów. Stąd kadra, w celu realizacji efektów przedmiotowych, posiada osoby z dorobkiem naukowym nauk prawnych, historii gospodarczej, matematyki, informatyki. Zajęcia z języków obcych prowadzą lektorzy z odpowiednim wykształceniem filologicznym. Z uwagi na profil praktyczny wizytowanego kierunku, część nauczycieli akademickich ma doświadczenie zawodowe. Siedem osób reprezentuje dorobek zawodowy wyraźnie związany z opisem zakładanych efektów kształcenia w zakresie umiejętności. Są to osoby które pełnią lub pełniły funkcje prezesów spółek, specjalistów, prowadzą własne firmy, są członkami rad nadzorczych, mają dorobek ekspercki w zakresie projektów gospodarczych i społecznych.

Do minimum kadrowego Uczelnia zgłosiła 14 osób. Zespół oceniający zaliczył wszystkie proponowane osoby, gdyż spełniają wymogi formalne i merytoryczne. Zespół, do minimum kadrowego zaliczył: dwóch profesorów, 1 doktora habilitowanego, 9 doktorów i dwóch magistrów. Osoby ze stopniem doktora, doktora habilitowanego i tytułem naukowym profesora posiadają dorobek naukowy w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie *ekonomia* - 9 osób i 2 w dyscyplinie finanse i jedna w dyscyplinie nauki o zarządzaniu a siedmiu z nich posiada ponadto dorobek zawodowy zgodny z opisem kierunkowych efektów kształcenia w zakresie umiejętności. Wśród tych osób jest jedna osoba, która posiada dyplomy formalne i dorobek naukowy w zakresie nauk rolniczych i jednocześnie publikacje z zakresu ekonomiki rolnictwa, które można zaliczyć do dyscypliny *ekonomia*. Osoby z wykształceniem magisterskim zostały zaliczone do minimum kadrowego kierunku *ekonomia* o profilu praktycznym, gdyż posiadają dorobek zawodowy zgodny z opisem kierunkowych efektów kształcenia w zakresie umiejętności. Osoby zaliczone do minimum kadrowego zajmują się problematyką ekonomiczną jak np.: transformacja systemowa, konkurencyjność przedsiębiorstw, inwestycje, rozwój rolnictwa, rozwój obszarów wiejskich, działalność inwestycyjna gmin, turystyka wiejska, efektywność ekonomiczna gospodarstw rolnych, rynek pracy, społeczna gospodarka rynkowa, polityka podatkowa, rachunek kosztów, absorpcja środków unijnych, rentowność przedsiębiorstw, konkurencyjność sektora rolnictwa zrównoważony rozwój, doradztwo rolnicze, analiza statystyczna w badaniach ekonomicznych.

Kadra tworząca minimum kadrowe posiada doświadczenie zawodowe nabyte w takich instytucjach jak np.: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Polski Koncern Naftowy Orlen.

Zespół oceniający zaleca wyraźną orientację dorobku naukowego osób z wykształceniem z zakresu nauk rolniczych na problematykę mieszczącą się w dyscyplinie *ekonomia*.

Zatem Uczelnia spełnia warunki minimum kadrowego dla kierunku *ekonomia*. Zespół oceniający do minimum kadrowego zaliczył: dwóch profesorów, 1 doktora habilitowanego 9 doktorów i dwóch magistrów, których dorobek naukowy i doświadczenie zawodowe odpowiadają wymogom określonym przepisami prawa.

Osoby tworzące minimum kadrowe są zatrudnione na ogół od kilku lat na umowie o pracę na czas nieokreślony, co daje perspektywę zatrudnienia. Większość kadry zatrudniona jest od 2006 roku i wcześniej. Trzy osoby zatrudnione są na czas określony. W celu oceny stabilności minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów dokonano analizy składu minimum w ostatnich trzech latach. W okresie tym 11 osób wchodziło nieprzerwanie w skład minimum kadrowego. w tym 3 samodzielnych nauczycieli akademickich. Natomiast sześć osób ze składu poprzedniego minimum znajduje się również w składzie minimum obecnego co potwierdza stabilność kadrową kierunku *ekonomia*. Kadra ta oprócz osób z wykształceniem magisterskim, zatrudniona jest w Uczelni na dodatkowym miejscu pracy.

Stosunek nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe (14 osób) a liczbą studentów kierunku (429) spełnia wymagania § 17 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz.1370) i wynosi około 1: 31 przy określonym 1:160.

Analiza obsady zajęć pozwala stwierdzić że zachowuje ona na ogół zasadę zgodności między kwalifikacjami naukowymi i zawodowymi nauczycieli a zakresem merytorycznym przedmiotu. Praktycy prowadzą ćwiczenia lub laboratoria z takich przedmiotów które odpowiadają ich umiejętnościom zawodowym i są zgodne z określonymi w efektach kształcenia

Zastrzeżenia budzi obsada następujących zajęć::

doktor nauk rolniczych w zakresie agronomii prowadzi zajęcia z ekonometrii, statystyki opisowej, prognozowania i symulacji

osoba z wykształceniem tylko magisterskim prowadzi wykład Podstawy geografii turystycznej - osoba ta ma doświadczenie zawodowe w biurze turystycznym Itaka - warto rozważyć jednak w miejsce wykładów wprowadzenie warsztatów a przedmiot o nazwie Podstawy geografii turystycznej raczej ukierunkować na praktyczne aspekty - skoro prowadzi go przedstawiciel praktyki.

Załącznik nr 6 . Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena

Zajęcia odbywały się zgodnie z planem. Wykłady były wspomagane prezentacją graficzną. Studenci byli aktywizowani do udziału w dyskusjach.

4.3).

Dotychczasowa polityka kadrowa Uczelni zorientowana była na realizację potrzeb dydaktycznych studiów I stopnia kierunku *ekonomia*. Z uwagi na fakt zatrudnienia kadry na dodatkowym miejscu pracy Uczelnia tylko w podstawowym zakresie wspiera rozwój kadry. Obecnie Uczelnia zamierza orientować zatrudnienie w stronę kadry deklarującej zatrudnienie na podstawowym miejscu pracy. Uczelnia wspomaga rozwój kadry poprzez finansowanie ich udziału w seminariach i konferencjach naukowych. Uczelnia sfinansowała również część kosztów kursu pedagogicznego dla nauczycieli którzy nie posiadali przygotowania dydaktycznego. Obecnie dwie osoby zatrudnione w minimum kadrowym przygotowują rozprawy doktorskie we współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie. Uczelnia zamierza w roku 2014/2015 rozpocząć proces zatrudniania z procedurami konkursowymi. Ponieważ kilku osobom wygasa umowa o pracę. Uczelnia zamierza preferować zatrudnienie osób deklarujących podstawowe miejsce pracy na kierunku *ekonomia*. Natomiast szczególnego znaczenia na profilu praktycznym nabiera dobór kadry z doświadczeniem zawodowym. Współpraca z otoczeniem gospodarczym regionu pozwala na

zatrudnienie w Uczelni osób z doświadczeniem zawodowym. Polityka kadrowa powinna w większym stopniu uwzględniać to kryterium.

Istotnym elementem wspomagającym rozwój kadry jest współpraca międzynarodowa która uwzględnia również kadrę kierunku *ekonomia*.

Zespół oceniający zaleca wprowadzenie do polityki kadrowej kryteriów oceny kadry pod kątem wymagań minimum kadrowego kierunku *ekonomia* jak i efektów przedmiotowych i kierunkowych.

Na spotkaniu Zespołu Oceniającego z kadrą brali udział pracownicy stanowiący minimum kadrowe oraz prowadzący zajęcia na kierunkach studiów *ekonomia*. Obecnych było 19 pracowników. Przewodnicząca zespołu oceniającego PKA przedstawiła kryteria oceny i cele wizytacji. Dyskusja była bardzo ożywiona i dotyczyła systemu szkolnictwa wyższego i średniego w Polsce, profilu zawodowego Uczelni. Podkreślano motywację studentów, zróżnicowany stopień przygotowania do studiów jak i zdolności. Podkreślano zalety i silne strony uczeni i korzyści dla studentów wynikające z możliwości studiowania w mieście średniej wielkości.

Opinie nauczycieli akademickich, którzy przybyli na spotkanie, koncentrowały się wokół dwóch zagadnień. Pierwsze dotyczyło perspektywy rozwoju kierunku *ekonomia*, w kontekście specjalności na nim prowadzonych, drugie związane było z identyfikowanymi przez kadrę problemami związanymi z funkcjonowaniem kierunku. Uczestnicy spotkania podkreślali przede wszystkim:

- coraz większe zróżnicowanie studentów, które wyraża się w przyrastającej grupie tych, którzy chcą się uczyć i zdobyć określone umiejętności, w stosunku do tych, którzy traktują bezpłatną naukę jako przedłużenie okresu młodości. Obserwuje się także dużą część studentów, która ma problemy z akceptacją wartości akademickich, szczególnie systemu zachowań i relacji z pracownikami,
- duże znaczenie w procesie kształcenia aspektów praktycznych, szczególnie poprzez udział w zajęciach praktyków i szerszego wykorzystania systemu SYMTUR,
- możliwość dalszego kształcenia na studiach II stopnia w renomowanych Uczelniach takich jak Uniwersytety Ekonomiczny czy Rolnicy w Krakowie,
- słabe przygotowanie absolwentów szkół średnich, które w istotnym stopniu utrudnia realizację założonych efektów kształcenia,
- dobre relacje z podmiotami otoczenia społeczno - gospodarczego, szczególnie w zakresie rozwoju umiejętności studentów,
- duża mitręgę administracyjną, która dotyka nauczyciela akademickiego i jest związane z dokumentowaniem nabycia deklarowanych przez szkołę efektów kształcenia, zwłaszcza tych, które dotyczą umiejętności.

Pracownicy wskazali, że dobry poziom kształcenia potwierdzony jest przyjęciem studentów na II stopień studiów w Uczelniach krakowskich. Doceniono współpracę zagraniczną Uczelni, zwłaszcza program norweski, która wzbogaca proces dydaktyczny i pozwala na porównania poziomu kształcenia. Niektórzy dyskutanci uznawali że system szkolnictwa w Polsce niepotrzebnie odszedł od kształcenia zawodowego. Przewodnicząca podkreślała że profil praktyczny właśnie tworzy kolejną szansę na kształcenie zawodowe uwzględniające potrzeby rynku pracy.

Załącznik nr 5 - Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe

**Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego - ocena: w pełni,
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych**

4.1) Struktura kwalifikacji naukowych i liczba nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku ekonomia odpowiada potrzebom dydaktycznym kierunku ekonomia i jest odpowiednia do zakładanych efektów kształcenia. Kadra, zgodnie z programem studiów, tworzona jest z przedstawicieli nauk ekonomicznych, prawnych, rolniczych, matematycznych. Ponadto zatrudnieni są lektorzy języków obcych

4.2) Uczelnia spełnia wymagania minimum kadrowego dla kierunku ekonomia. Minimum kadrowe tworzy 14 nauczycieli w tym 2 profesorów, 1 doktor habilitowany, 9 doktorów i 2 magistrów. Dorobek naukowy kadry tworzącej minimum kadrowe należy do obszaru nauk społecznych dziedziny nauk ekonomicznych (12 osób) i dyscypliny: ekonomia - 9 osób finanse- 2 osoby, nauki o zarządzaniu -1 osoba. Osoby z wykształceniem magisterskim posiadają dorobek zawodowy zgodny z opisem zakładanych efektów kształcenia w zakresie umiejętności. W grupie osób z minimum kadrowego jest siedem osób które posiadają dorobek zawodowy zgodny z opisem zakładanych efektów kształcenia w zakresie umiejętności co pozwala na realizację efektów kształcenia właściwych dla profilu praktycznego.

4.3) Polityka kadrowa Uczelni ma w większym niż dotychczas stopniu orientować się na zatrudnienie osób deklarujących podstawowe miejsce pracy. Zespół oceniający zaleca wprowadzenie do polityki kadrowej kryteriów oceny kadry pod kątem wymagań minimum kadrowego kierunku *ekonomia* jak i efektów przedmiotowych i kierunkowych.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia posiada nowoczesny kampus obejmujący cztery budynki przy ul. Mickiewicza 8 w Tarnowie będące wraz z działką o łącznej powierzchni 3,5 ha własnością Uczelni. W raporcie samooceny została opisana szczegółowa baza dydaktyczna Uczelni, liczba sal, powierzchnia i kubatura. Kierunek *ekonomia* korzysta przede wszystkim z budynku głównego (A) ale również z pozostałych. Zespół oceniający zapoznał się z infrastrukturą dydaktyczną pozostającą do wykorzystania na zajęcia kierunku *ekonomia*. Baza ta w wystarczającym stopniu odpowiada potrzebom kierunku *ekonomia*. Są sale audytoryjne, ćwiczeniowe, seminaryjne. Są trzy laboratoria komputerowe po 20 stanowisk komputerowych każde, pracownie językowe. Ogląd bazy jak i wizytacja zajęć pozwala stwierdzić że wielkość sal jest dostosowana do liczby studentów i formy zajęć. Większość sal dydaktycznych wyposażonych jest w zestawy video (telewizor + magnetowid i DVD) oraz radiomagnetofony z odtwarzaczem płyt kompaktowych. Sale wykładowe wyposażone są w nagłośnienie, projektory multimedialne i komputery. Pracownie językowe wyposażone są w tablice interaktywne, komputery i projektory. Jest hala sportowa, zespół sportowo-rekreacyjny oraz pływalnia. Od dnia 1 września 2014 r. do dyspozycji Zakładu *Ekonomii* pozostaje Symulacyjne Przedsiębiorstwo Turystyczne SYMTUR, mieszczące się w budynku C, które zostało utworzone w ramach programu Rozwój Polskich Uczelni Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy – projekt - Symulacyjne przedsiębiorstwo turystyczne jako innowacyjna metoda praktycznego kształcenia na nowej specjalności *Ekonomika turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim*. Zespół oceniający zapoznał się z funkcjonowaniem Symulacyjnego przedsiębiorstwa. Na wyposażeniu pracowni symulacyjnej znajdują się:

Komputerowe gry symulacyjne uwzględniające: dylemat więźnia, gospodarowanie budżetem domowym, testowanie wiedzy i umiejętności z zakresu rozpoczynania działalności gospodarczej w dziedzinie turystyki, teoria rynku, proces decyzyjny, działalność przedsiębiorstwa w aspekcie kursów walutowych, podejmowanie decyzji inwestycyjnych w warunkach zmian koniunktury na rynkach, określenie wartości pieniądza w czasie, innowacje, inwestycje, stopy zwrotu z inwestycji, symulacja zarządzania przedsiębiorstwem, badania rynkowe i marketingowe, zarządzanie obiektem hotelarskim, obsługa klienta w obiekcie hotelarskim, kategoryzacja i

standaryzacja obiektów hotelarskich, zarządzanie obiektem hotelarskim, finanse publiczne i rynki finansowe. Oprogramowanie to będzie wykorzystywane na zajęciach laboratoryjnych i ćwiczeniowych z przedmiotów: przedsiębiorczość, mikroekonomia, makroekonomia, podstawy zarządzania, zarządzanie marketingowe firmą, analiza i marketing usług turystycznych, turystyka kwalifikowana, podstawy marketingu, informacja w agrobiznesie, ekonomika produkcji, finanse publiczne.

Istniejące 16 gier wykorzystywanych jest i będzie na zajęciach laboratoryjnych i ćwiczeniowych z przedmiotów: przedsiębiorczość, mikroekonomia, makroekonomia, podstawy zarządzania, zarządzanie marketingowe firmą, analiza i marketing usług turystycznych, turystyka kwalifikowana, podstawy marketingu, informacja w agrobiznesie, ekonomika produkcji, finanse publiczne.

W pracowni symulacyjnej i komputerowej znajduje się oprogramowanie: - **pelen pakiet biurowy Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint, Outlook, MS Access, - darmowy pakiet biurowy Libre Office,- darmowy program R-project - - STATISTICA - zintegrowany pakiet oprogramowania statystycznego i analitycznego wydany przez firmę StatSoft- Comarch ERP OPTIMA – program ERP firmy Comarch, działa pod systemem operacyjnym Windows i służy do pomocy w zarządzaniu i prowadzeniu księgowości dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, - LEX – system informacji prawnej, PŁATNIK - Programy te są wykorzystywane są m. in. na zajęciach z: matematyki, statystyki opisowej, prognozowania i symulacji, podstaw rachunkowości, rachunkowości zarządczej, ubezpieczeń, prawa handlowego, podstaw prawa, prawa finansowego. Ponadto w pracowni znajdują się programy z zakresu **turystyki: CRM Kameleon Turserwis, N-Sykon, Sart – wszystkie przeznaczone dla potrzeb realizacji zajęć na specjalności ekonomika turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim.****

Wyposażenie pracowni komputerowej, w opinii zespołu oceniającego, wyraźnie podnosi możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia na zajęciach praktycznych kierunku ekonomia o profilu praktycznym. Pracownia ta bowiem tworzy warunki do realizowania zajęć w warunkach zbliżonych do rzeczywistych warunków pracy.

Uczelnia posiada akademik. dla 200 studentów z którego korzystają studenci kierunku *ekonomia* oraz stołówkę. Obiekt w ostatnim okresie został gruntownie odremontowany.

Wszystkie budynki są w dobrym stanie technicznym i estetycznym i są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – posiadają podjazdy i windy. We wszystkich budynkach studenci mają dostęp do bezprzewodowej sieci internetowej „wi-fi” a w czytelni internetowej dostęp do 18 komputerów podłączonych do Internetu.

Infrastrukturę dydaktyczną zespół ocenia wyróżniająco.

Baza biblioteczna

W 2001 roku oddany został dla studentów Pawilon dydaktyczno-biblioteczny (B) o powierzchni użytkowej 3089 m² i kubaturze 16650 m³. Część budynku zajmuje biblioteka z wypożyczalnią książek, czytelnią książek, czytelnią czasopism, czytelnią multimedialną i magazynami książek. W Uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, który zapewnia studentom dostęp do materiałów dydaktycznych, czyli książek, czasopism i dokumentów elektronicznych. Całkowita wielkość księgozbioru bibliotecznego obejmuje **55 000 egzemplarzy** w tym tylko 3600 egzemplarzy (a około 2000 tytułów) odpowiada potrzebom kierunku *ekonomia*. Rozmowa zespołu oceniającego z kierownikiem biblioteki pozwala uznać, iż gromadzenie i uzupełnianie księgozbioru ekonomicznego odbywa się w ścisłej współpracy z kierownictwem *Zakładu Ekonomii* i uwzględnia literaturę wskazaną w sylabusach. Od ostatniej akredytacji stan księgozbioru został podwojony, Księgozbiór w zakresie nauk ekonomicznych uzupełniają czasopisma, gromadzone na podstawie prenumeraty, regularnych zakupów oraz darów. W katalogu czasopism Biblioteki Uczelnianej znajduje się aktualnie **55 tytułów** periodyków i wydawnictw ciągłych związanych z szeroko pojętą ekonomią oraz specjalnościami realizowanymi w ramach kierunku. Zespół PKA zaleca prenumeratę czasopism *Wiadomości statystyczne* oraz zeszytów naukowych wydawanych przez Uczelnie ekonomiczne.

W bibliotece funkcjonuje **czytelnia główna**, która posiada **40 miejsc** siedzących. Księgozbiór podręczny czytelnicy jest ułożony według kierunków i przedmiotów nauczania. Korzystanie z niego jest komfortowe dzięki systemowi wolnego dostępu do półek. Kolekcja podręczna zawiera podstawową, aktualną literaturę związaną z daną specjalnością oraz podręczniki do kształcenia ogólnego i uzupełniającego. **Czytelnia czasopism** posiada **6 miejsc** siedzących i umożliwia dostęp do bieżących i archiwalnych wydawnictw ciągłych. **Czytelnia komputerowa** dysponuje **18 stanowiskami** komputerowymi i oferuje usługi w zakresie dostępu do Internetu, baz danych, zbiorów elektronicznych. Biblioteka posiada własną stronę internetową, z poziomu której bezpośrednio można dotrzeć do najważniejszych źródeł danych, w tym: baz bibliograficznych Biblioteki Narodowej, katalogu NUKAT, innych katalogów centralnych i rozproszonych oraz funkcjonujących w Polsce i na świecie bibliotek cyfrowych.

Biblioteka umożliwia dostęp on-line do zagranicznych baz pełnotekstowych i abstraktowych w ramach **Wirtualnej Biblioteki Nauki** na podstawie tzw. *licencji krajowej*, z której mogą korzystać wszystkie biblioteki Uczelniane w Polsce. Dzięki temu dostępowi studenci mogą korzystać z:

- 11 baz pełnotekstowych bibliograficznych na platformie EBSCO, m.in.: *Academic Search Complete, Agricola, Business Source Complete, Regional Business Source* in.
- baz pełnotekstowych i abstraktowych czasopism zagranicznych takich wydawców jak: *Elsevier Science, Springer, Wiley-Blackwell* i innych
- platformy WEB of Knowledge z bazami: *Web of Science* oraz *Journal Citation Reports*

Dostęp do w/w baz jest możliwy z poziomu czytelnicy komputerowej, a do baz w ramach platformy EBSCO również z komputerów domowych (po pobraniu w bibliotece loginu i hasła). Ponadto biblioteka umożliwia dostęp do bibliotek cyfrowych oraz repozytoriów funkcjonujących w Polsce i na świecie.

Biblioteka jest otwarta od poniedziałku do soboty od godziny 8.30 do 16 lub 17 tej. W soboty jest czynna tylko do 14 tej. *Zespół* oceniający uważa iż godziny otwarcia biblioteki powinny zostać wydłużone.

W ocenie studentów baza dydaktyczna jest w znacznym stopniu dostosowana do realizacji procesu kształcenia, umożliwia osiągnięcie deklarowanych efektów kształcenia. Sale wykładowe są wyposażone w nagłośnienie, projektory multimedialne oraz komputery. Pracownie językowe są dodatkowo wyposażone w tablice interaktywne. Na komputerach zainstalowano nowoczesne oprogramowanie, które to w ocenie studentów są konieczne do realizacji procesu kształcenia. Uczelnia w miarę swoich możliwości finansowanych nabywa aktualne oprogramowanie, a sale wykładowe oraz laboratoria są w ocenie studentów wyposażone w sposób wystarczający.

W Uczelni działa system biblioteczny – informatyczny, zapewniający studentom dostęp do materiałów dydaktycznych, książek, czasopism oraz dokumentów elektronicznych. Podkreślić należy, że zbiory biblioteczne dotyczące książek z dziedziny ekonomii realizują jedynie potrzeby studentów na poziomie podstawowym. Studenci wskazują na konieczność zwiększenia ilości egzemplarzy książek. Brak większej ilości egzemplarzy utrudnia zdobywanie wiedzy, studenci wskazują ze uzupełniają braki w możliwości zdobycia tego efektu kształcenia posługując się innymi źródłami, pozyskując książki we własnym zakresie.

W przypadku czasopism również studenci wskazali na braki, należy uzupełnić publikacje o specjalistyczną prasę, która nie jest dostępna wśród zasobów bibliotecznych Uczelni.

Działanie Biblioteki Uczelnianej jest wspomagane przez system komputerowy, dzięki czemu studenci mają dostęp do zbiorów za pośrednictwem Internetu. System biblioteczny umożliwia studentowi zdalną kontrolę jego wypożyczeń, zamawianie oraz rezerwacje książek. W Bibliotece funkcjonuje Czytelnia główna, posiadająca 40 miejsc siedzących. Studenci mają również dostęp do znajdujących się w osobnych pomieszczeniach Czytelnicy czasopism (6 miejsc) oraz Czytelnicy Komputerowej (18 miejsc). Czytelnia komputerowa oferuje usługi w zakresie dostępu do Internetu, baz danych, zbiorów elektronicznych, umożliwia prace w pakiecie Office.

Studenci kierunku *ekonomia* korzystają z wypożyczalni bibliotecznej, której godziny otwarcia oceniają jako korzystne z punktu widzenia planu zajęć. Uczelnia zapewnia Wirtualną Bibliotekę Nauki, umożliwiającą dostęp do zagranicznych baz danych

Przedsiębiorstwo Turystyczne SYMTUR zostało stworzone, jako metoda praktycznego kształcenia na specjalności *Ekonomia* turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim. Sala wedle zapewnień władz Uczelni ma być wykorzystywana do symulowania miejsca pracy dla studentów realizujących każdą ze specjalności. W przyszłości planowane jest umożliwienie odbywania praktyk przez studentów w Przedsiębiorstwie Turystycznym SYMTUR w ramach realizacji obowiązku wynikającego z programu studiów. Studenci pozytywnie oceniają możliwość pracy w przedsiębiorstwie symulacyjnym wskazując na nowoczesność i innowacyjność tego rozwiązania. Studenci pozytywnie ocenili aspekt doboru miejsc odbywania praktyk.

Zajęcia praktyczne odbywają się w laboratoriach oraz sali Symulującej Przedsiębiorstwo Turystyczne SYMTUR. Sale laboratoryjne w opinii studentów posiadają odpowiednie wyposażenie, pozwalające na ćwiczenia praktyczne. Przedsiębiorstwa lokalne i regionalne, ich profil oraz działy ekonomiczne, w których odbywają się praktyki zawodowe pozwalają na realizację zakładanych efektów kształcenia.

wszystkie budynki są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – posiadają podjazdy i windy.

Uczelnia odpowiednio przystosowała infrastrukturę dydaktyczną dla potrzeb studentów niepełnosprawnych. Wyeliminowano trudności architektoniczne utrudniające poruszanie się osób niepełnosprawnych. W salach wyodrębniono miejsca dla osób na wózkach inwalidzkich. We wszystkich budynkach funkcjonują windy i toalety dla osób z niepełnosprawności. Studenci pozytywnie oceniają starania Uczelni w zakresie przystosowania infrastruktury dydaktycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Podsumowanie: W ocenie studentów baza dydaktyczna jest w sposób znaczący dostosowana do potrzeb procesu dydaktycznego. Należy pozytywnie ocenić wyposażenie sal wykładowych oraz laboratoriów. Uczelnia dba o zapewnienie odpowiedniego sprzętu oraz oprogramowania będącego na wyposażeniu pomieszczeń należących do infrastruktury dydaktycznej. Studenci wyrazili opinię, że uzupełnienia wymaga zbiór książek z zakresu ekonomii, ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia egzemplarzy już posiadanych pozycji. Pozytywnie należy ocenić przystosowanie infrastruktury dydaktycznej do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego - ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Infrastruktura dydaktyczna jest bardzo dobrze przystosowana do realizacji kształcenia na kierunku ekonomia o profilu praktycznym. Biblioteka wymaga wzbogacenia literatury do przedmiotów podstawowych i kierunkowych oraz specjalnościowych.

Z perspektywy studentów Uczelnia w znacznym stopniu zapewnia bazę materialną niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Zapewnia się odpowiednie wyposażenie sal oraz laboratoriów, co umożliwia realizację zakładanych efektów kształcenia. Zasoby biblioteczne skierowane do studentów ekonomii w ocenie studentów wymagają uzupełnienia. Uczelnia zapewnia odpowiednią infrastrukturę dla osób niepełnosprawnych.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Na kierunku *ekonomia*, z uwagi na kształcenia na poziomie I stopnia, nie ma obowiązku prowadzenia badań naukowych. Kadra *Zakładu Ekonomii* jednak wykazuje aktywność naukową, czego rezultatem są publikacje, w tym afiliowane przy PWSZ, oraz udział w naukowych konferencjach międzynarodowych, czy też krajowych. Studenci biorą udział w życiu naukowym Uczelni. Przy *Zakładzie Ekonomii* działa Studenckie Koło Naukowe Manager. Studenci uczestniczą m.in. w pracach związanych z organizacją corocznych naukowych konferencji (zorganizowane zostały trzy konferencje) na takie tematy jak; *"Wymagania rynku pracy a przygotowanie studenta do podjęcia pracy"*, *"Wyzwania dla biznesu w XXIw"*, *"Konsument XXI – myślę i kupuję"*. Podczas konferencji wygłaszane są referaty przez studentów PWSZ w Tarnowie, jak również zaproszonych gości, w tym specjalistów w danej dziedzinie oraz przedstawicieli innych Uczelni (Kraków, Kielce, Krosno, Tarnów). Dodatkowym rezultatem z ostatniej konferencji, która odbyła się 9 kwietnia 2014 r. jest publikacja pokonferencyjna pn. *"Konsument XXI – myślę i kupuję."* Wszystkie referaty w niej zawarte (w tym jeden studentów ekonomii) są recenzowane. Przy wsparciu kadry dydaktycznej dwóch studentów opublikowało swój artykuł w czasopiśmie *Progress in Economic Sciences* (Nr 1(2014) ISSN 2300-4088 pod tytułem *"Analiza poziomu wiedzy i zainteresowanie tematyką e-biznesu wśród studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie"*. Kolejny artykuł autorstwa dwóch studentek kierunku *ekonomia* pt. *"Wybrane wskaźniki ekonomiczne krajów strefy euro"* opublikowany został w periodyku *Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego "Wieś i Doradztwo"* (Nr1 (77) styczeń – marzec 2014, ISSN 1234 – 5725).

Uczelnia współpracuje z otoczeniem gospodarczym i społecznym Tarnowa. Formy tej współpracy obejmują spotkania problemowe, integracyjne. W ramach realizowanych projektów badawczych i szkoleniowych odbywają się spotkania partnerów projektu z przedstawicielami otoczenia społecznego PWSZ w Tarnowie, tj. instytucjami z zakresu doradztwa rolniczego, przedsiębiorcami; Dla studentów III roku specjalności *agroekonomia* zorganizowano z grupą partnerów lokalnych seminarium na temat rozwoju sektora rolnego. Kadra kierunku *ekonomia* brała udział w spotkaniach roboczych grup partnerskich Uczelni Polski –Tarnów PWSZ i Finlandii. Rezultaty/ projektu norweskiego - VSSC zostały wykorzystane do:- modernizacji systemu praktyk studenckich / staży studenckich i absolwenckich, - modernizacji treści i metod kształcenia, - rozszerzenia palety możliwości związanych z utrzymywaniem i rozszerzaniem kontaktów z otoczenia społecznego Uczelni, - badań jakościowych programów nauczania oraz ich przystosowania do warunków rynku pracy na wybranych kierunkach studiów. Współpraca ta wywiera wpływ na proces dydaktyczny co szczególnie podkreślała kadra akademicka na spotkaniu z zespołem PKA. Stwierdzono że projekt norweski pozwolił na porównanie zakresu kształcenia w Uczelni norweskiej i PWSZ w Tarnowie i stwierdzenie że jakość kształcenia jest porównywalna. Studenci kierunku *ekonomia* specjalności *Ekonomika turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim* biorą od semestru letniego roku 2014 udział w kursie językowym *English for Tourism*. Kurs obejmuje 120 godzin. Przewidziano do realizacji trzy takie cykle. Kurs jest realizowany w ramach projektu *Symulacyjne przedsiębiorstwo turystyczne jako innowacyjna metoda praktycznego kształcenia* w ramach programu *Rozwój Polskich Uczelni Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy*. Celem każdego kursu jest wdrożenie studentów do posługiwania się specjalistycznym językiem angielskim z zakresu turystyki i hotelarstwa. Od czasu wprowadzenia kursu języka angielskiego dla ekonomistów do planu studiów I stopnia ww. specjalności, studenci ekonomii chętniej uczestniczą w spotkaniach i wykładach prowadzonych na terenie Uczelni w języku angielskim (m.in. spotkanie z partnerami norweskimi, delegacją z Ukrainy). Wykłady takie przewidziane są do realizacji również ww. projekcie w ilości 120 godzin w okresie od 2014 r. do 2016 r.. Pierwszy wykład był pilotażowo przeprowadzony na III roku Ekonomii w ramach przedmiotu *Przedsiębiorczość*.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego -

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

Kryterium nie podlega ocenie

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1)

Zasady rekrutacji na studia określane są w uchwałach Senatu. Ostatnia rekrutacja prowadzona była w oparciu o Uchwałę nr 25/2013 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 24 maja 2013 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Postępowania Rekrutacyjnego na I rok studiów w Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie na rok akademicki 2014/2015. Przyjęcia kandydatów na pierwszy rok studiów pierwszego stopnia odbywają się na podstawie wyników egzaminu maturalnego z przedmiotów objętych kwalifikacją na dany kierunek studiów. W odniesieniu do kandydatów na studia stacjonarne przedmiotami objętymi rekrutacją były: język polski oraz do wyboru jeden z następujących przedmiotów: matematyka, biologia, geografia. Natomiast na studia niestacjonarne kandydat wskazywał jeden dowolny przedmiot. Lista rankingowa tworzona jest przez przeliczenie ocen ze świadectwa maturalnego na ustalone w uchwale rekrutacyjnej punktu. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych szczebla centralnego przyjmowani są z pominięciem procedury kwalifikacyjnej, jeżeli przedmiot jest objęty kwalifikacją na dany kierunek studiów. O zakwalifikowaniu kandydata na studia decyduje lokata na liście rankingowej w granicach ustalonego limitu miejsc na dany kierunek. W roku akademickim 2014/2015 limit ten na studia stacjonarne na kierunek *ekonomia* wynosił 145, a przyjęto 111 kandydatów, a na studia niestacjonarne limit wynosił 90, natomiast przyjęto 39 osób. Decyzję o przyjęciu na studia podejmuje Instytutowa Komisja Rekrutacyjna. Od decyzji Instytutowej Komisji Rekrutacyjnej przysługuje odwołanie do Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej, a jego podstawą może być jedynie wskazanie naruszenia warunków i trybu rekrutacji.

Zasady rekrutacji stosowane w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów wprowadzają kryteria kwalifikacji, które zwłaszcza dla studiów stacjonarnych, umożliwiają do dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Regulacje te nie zawierają rozwiązań dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Limity przyjęć kandydatów uwzględniają potencjał dydaktyczny jednostki prowadzącej oceniany kierunek studiów i jakość kształcenia.

W ocenie studentów zasady rekrutacji umożliwiają odpowiedni dobór kandydatów. Przyjęte kryteria umożliwiają uzyskiwanie przez przyjętych studentów efektów kształcenia. Zasady rekrutacji nie dyskryminują żadnej grupy kandydatów, są w opinii studentów sprawiedliwe i przejrzyste. Kryteria rekrutacji ogłoszono na stronie internetowej Uczelni, są dostępne dla zainteresowanych kandydatów. W ocenie studentów liczba przyjmowanych studentów na kierunek *ekonomia* dobrze odpowiada potencjałowi dydaktycznemu jednostki, a jakość kształcenia nie pogarsza się z powodu liczby przyjętych kandydatów.

7.2)

Uczelnia sporządziła kalkulacje nakładu i czasu pracy niezbędnego dla osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia i zamieściła je w sylabusach przedmiotów. Bilanse nakładu pracy studenta zostały sporządzone z podziałem na zajęcia wymagające bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego oraz zajęcia o charakterze praktycznym. W ramach pierwszej grupy ujęte są wykłady, konsultacje, przygotowanie studenta do przewidzianej dla danych zajęć formy sprawdzianu, ćwiczenia, konsultacje do nich. W ramach drugiej grupy powtórzone są zajęcia o charakterze aktywnym (ćwiczenia, laboratoria) i konsultacje z nimi związane oraz samodzielna praca studenta związana z przygotowaniem do zajęć i wykonaniem zleconych prac. Kalkulacje nakładu i czasu pracy niezbędnego dla osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia zostały sporządzone z zastosowaniem przelicznika 25 godzin pracy = 1 punkt ECTS. Kalkulacje jednostkowe dla przedmiotów odpowiednio przekładają się na strukturę nakładu pracy i będącej jego odzwierciedleniem liczby punktów ECTS dla przedmiotów, modułów i całych studiów. Są one

prawidłowe i w sposób realistyczny odzwierciedlają nakład niezbędny do osiągnięcia efektów kształcenia związanych z poszczególnym i przedmiotami oraz kierunkiem studiów.

Zdaniem studentów określenie nakładu pracy dla kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu oraz modułu kształcenia jest prawidłowe. Sylabusy zawierają określając godzinowy nakład pracy studenta konieczny do ukończenia kursu. Studenci pozytywnie oceniają adekwatność oszacowanego nakładu pracy koniecznego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia do stanu rzeczywistego.

Konstrukcja systemu oceny osiągnięć studentów jest prawidłowa. W Regulaminie studiów i sylabusach przedmiotów określone zostały zasady i wymagania związane z zaliczaniem poszczególnych przedmiotów oraz etapów studiów. Dokumenty formułujące te zasady są dostępne dla studentów. System oceny osiągnięć zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen.

Zgodnie z planem studiów studenci ocenianego kierunku zdają łącznie w zależności od specjalności 26-28 egzaminów, w tym 20 z przedmiotów ogólnych i kierunkowych oraz 6-8 z przedmiotów specjalnościowych. Egzaminy są dość równomiernie rozłożone pomiędzy poszczególne semestry. Taka liczba egzaminów, dobór do grup przedmiotów oraz rozłożenie w czasie są prawidłowe. Natomiast analiza ocen wystawianych z egzaminów wskazuje na występowanie zjawiska zawyżania ocen, szczególnie w odniesieniu do studiów stacjonarnych. W ostatniej sesji egzaminacyjnej na studiach stacjonarnych udział poszczególnych ocen był następujący: niedostateczny 2 %, dostateczny 12 %, dostateczny plus 8 %, dobry 20 %, dobry plus 18 %, bardzo dobry 40 %. Na studiach niestacjonarnych oceny te miały odpowiednio następujący udział: 1 %, 12 %, 8 %, 25 %, 20 %, 34 %. Na egzaminie dyplomowym w ogóle nie wystawiono ocen niedostateczny i dostateczny. Na studiach stacjonarnych oceny dostateczny plus stanowiły 1 %, dobry 5 %, dobry plus 42 %, bardzo dobry 52 %. Natomiast na studiach niestacjonarnych odpowiednio: 4 %, 15 %, 37 %, 44 %.

Należy zatem stwierdzić, że sam system oceny osiągnięć studentów na ocenianym kierunku studiów jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane. Należy zapoznać się z przyczynami dużego udziału ocen dobrych i bardzo dobrych.

System oceny osiągnięć studentów jest przejrzysty. Studenci są odpowiednio informowani o zasadach oceniania podczas poszczególnych kursów. Jako główne źródło swojej wiedzy wskazują informacje podawane przez prowadzących na pierwszych zajęciach. W drugiej kolejności sprawdzają sylabusy, w których informacje są zbieżne z tymi podawanymi przez prowadzących. Studenci nie wskazali czy mają możliwość uzyskania egzaminu komisyjnego w uzasadnionych przypadkach, ponieważ nie znajdowali się w takiej sytuacji i nie wiedzieli o takiej możliwości. Studenci mają wgląd do swoich prac egzaminacyjnych, wraz z możliwością sprawdzenia popełnionych błędów.

Uczelnia w sposób wyczerpujący informuje o systemie oceniania. Zasady, wedle, których oceniani są studenci na kierunku *ekonomia* określone są w obowiązującym Regulaminie Studiów I i II stopnia przyjętego Uchwałą Senatu nr 17/2013.

Studenci uważają, że system oceny osiągnięć uwzględnia wszystkie zakładane efekty kształcenia. Nie mają zastrzeżeń do sposobu prowadzenia zajęć. W ocenie studentów pozytywnym aspektem kształcenia jest różnorodność formy nauczania w przypadku różnych nauczycieli akademickich.

Studenci pozytywnie oceniają obiektywizm systemu oceniania. Wskazują na zasadę równych szans oraz sprawiedliwych kryteriów egzaminowania. System jest jednolity wobec wszystkich. Pozytywnie należy ocenić fakt, iż studenci uważają obowiązujący system oceniania za sprzyjający procesowi uczenia się. Egzaminy są ich zdaniem adekwatne do poziomu trudności materiału danego kursu.

7.3)

Zgodnie z przyjętymi dla kierunku *ekonomia* rozwiązaniami jeden punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie wymaga średnio 25-30 godzin pracy, obejmujących godziny kontaktowe oraz indywidualna prace studenta oszacowana dla każdego przedmiotu. Studenci wskazują na poprawność przyporządkowania punktów ECTS do własnego nakładu pracy włożonego w zaliczenie kursów i uzyskania określonego efektu kształcenia. Studenci posiadają wiedzę na temat systemu ECTS, jako źródło wiedzy podają Radę Uczelnianą Samorządu Studentów, która współpracuje z osobami odpowiedzialnymi za wymianę międzynarodową dla studentów *ekonomia*.

Plan studiów umożliwia mobilność studentów w ramach wymiany krajowej oraz międzynarodowej. Studenci są informowani przez władze Uczelni na spotkaniach organizacyjnych o możliwościach wymiany w ramach programów krajowych oraz zagranicznych.

Studenci podkreślają dobrą jakość kursów językowych. Studenci wyrazili opinię, że nauczanie językowe jest dostosowane do tematyki studiów.

Zakład Ekonomii realizujący kształcenie na kierunku *ekonomia* prowadzi szeroką współpracę międzynarodową, która ma istotny wpływ na realizację zakładanych efektów kształcenia. W latach 2009-2011 realizowany był Projekt partnerski *Vocational Schools & Social Cohesion* w ramach programu Leonardo da Vinci - Uczenie się przez całe życie. Jako instytucje partnerskie brały w nim udział:

- Mo and JolsterUpperSecondary School z Norwegii
- Keski-Pohjanmaanmaaseutuopisto z Finlandii.
- Głównym celem projektu było wypracowanie i wskazanie najlepszych przykładów funkcjonowania sieci współpracy pomiędzy wyższymi szkołami zawodowymi a partnerami społecznymi i możliwości jej wykorzystania w aspekcie sprostania wymaganiom i uwarunkowaniom rynku pracy.

W projekcie uczestniczyło w wyjazdach do Norwegii i Finlandii - 12 osób w tym Studentów, PWSZ w Tarnowie odwiedziło w sumie 8 osób – 4 z Norwegii i 4 z Finlandii.

W roku 2013 w ramach programu LLP – Erasmus program – 1 osoba z kadry akademickiej uczestniczyła w seminarium prawa podatkowego w Wyższej Szkole Finansów w KönigsWusterhausen, doświadczenia te wykorzystano w zajęciach ze studentami kierunku *ekonomia*. W latach 2013 – 2016 realizowany jest

Projekt: *Symulacyjne przedsiębiorstwo turystyczne jako innowacyjna metoda praktycznego kształcenia na nowej specjalności Ekonomika turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim* w ramach programu Rozwój Polskich Uczelni Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy. W projekcie tym biorą udział studenci *specjalności Ekonomika turystyki i hotelarstwa*. Jako Instytucje partnerskie to:

- Lillehammer University Collage z Norwegii
- Mo and JolsterUpperSecondary School z Norwegii

W ramach projektu przewidziano opracowanie scenariuszy zajęć w porozumieniu z partnerami norweskimi, prowadzenie 3 kursów dla studentów z języka angielskiego English for Tourism (cykl 1 kursu 120 godzin), utworzenie Przedsiębiorstwa Symulacyjnego, prowadzenie szkoleń dla nauczycieli z zakresu symulacji i innowacyjnych metod dydaktycznych, zorganizowanie trzech konferencji wspólnie z partnerami norweskimi, wyjazdy studentów do gospodarstwa agroturystycznego, Targi SPA&Wellnes, zorganizowanie praktyk w jednostkach sektora turystycznego i hotelarskiego, dwa wyjazdy kadry dydaktycznej i studentów nowej specjalności do Norwegii, organizacja pobytu studentów norweskich w Polsce.

W ramach Projektu zaplanowane są dwa wyjazdy do Norwegii dla 40 osób (wykładowcy i studenci Zakładu Ekonomii). W ramach wymiany do Polski ma przyjechać 15 osób.

W ostatnim roku akademickim 2013/2014 zainicjowano współpracę z przedstawicielami placówek oświatowych z Ukrainy - Lwów, Iwano – Frankowsk. Przygotowano wizytę dwóch delegacji.

Studenci mają możliwość odbywania praktyk zagranicznych. Na uwagę zasługuje fakt, że na kierunku *ekonomia* studenci rokrocznie wyjeżdżają na praktyki i staże zagraniczne m.in. do Irlandii,

USA– łącznie 46 osób). W ramach działalności promującej zagraniczne miejsca praktyk co dwa lata wizytę studentom ekonomii składa przedstawiciel z Ohio University. Ostatnie takie spotkanie miało miejsce 8 października 2014 r.

Studenci korzystają na współpracy międzynarodowej prowadzonej przez jednostkę. Dzięki współpracy z Lillehammer University College w Norwegii przygotowano projekt “Symulacyjne przedsiębiorstwo turystyczne jako innowacyjna metoda praktycznego kształcenia na nowej specjalności Ekonomia turystyki i hotelarstwa z językiem angielskim”. Studenci mają możliwość odbywania zajęć w specjalnie przygotowanym pomieszczeniu, symulującym przedsiębiorstwo. W ich opinii projekt jest dużą szansą na rozwój umiejętności, pomagając będąc na studiach przystosować się do przyszłej pracy zawodowej.

Studenci nie korzystają z międzynarodowej wymiany studentów, są jednak świadomi że mogą z tego skorzystać. Przyczyną braku chęci uczestnictwa w wymianach, w opinii studentów, jest chęć stałego zamieszkiwania studentów w Tarnowie bądź jego okolicach.

7.4)

Studenci pozytywnie oceniają system pomocy naukowej i dydaktycznej na kierunku *ekonomia*. Nauczyciele akademicki są dostępni dla studentów. Odbywają się regularne konsultacje: zarówno w kwestiach merytorycznych jak i organizacyjnych. Studenci podczas spotkania podkreślali obecność nauczycieli dydaktycznych na zaplanowanych zajęciach. W przypadku odwołania zajęć studenci są informowani o tym fakcie z odpowiednim wyprzedzeniem. Kontakt droga elektroniczna jest w większości przypadków zadowolający.

W opinii studentów Dziekanat działa sprawnie, szybko rozwiązując sprawy studenckie. Studenci niestacjonarni podkreślali konieczność otworzenia Dziekanatów dla studentów w soboty, w czasie trwania roku akademickiego. Obecnie Dziekanaty są otwarte w soboty jedynie podczas sesji egzaminacyjnej. Informacje na temat działania Dziekanatów są dostępne i aktualne.

Studenci pozytywnie oceniają terminy i harmonogramy sesji egzaminacyjnych. Plan zajęć jest przygotowany w sposób logiczny. Studenci podkreślają, że brak dużych przerw pomiędzy zajęciami sprzyja procesowi uczenia się.

Studenci mają możliwość zgłaszania zapotrzebowania na zasoby biblioteczne, jednak w ich opinii są one uzupełniane zbyt wolno. W opinii studentów infrastruktura badawcza jest dostępna dla studentów, co jest korzystne dla rozwoju działalności koła naukowego MANAGER.

Studenci mają wiedzę na temat procesu kształcenia. Swoje informacje czerpią ze strony internetowej Uczelni. W ich opinii informacje są odpowiednio przedstawione, zawierając opis danego aspektu w zakładkach oraz obowiązujące akty prawne, jak Regulamin Studiów.

Pomoce naukowe są wysyłane do studentów w formie elektronicznej. Studenci wskazują, że w przypadku braku materiałów otrzymywanych za pośrednictwem internetu materiały potrzebne do przygotowania się do zajęć nie są kosztowne. Pozytywnym jest brak nadmiernych wydatków na pozyskanie pomocy naukowych, co jest możliwe dzięki ich przesyłaniu za pomocą poczty elektronicznej.

System e-learningu nie jest rozbudowany dla studentów kierunku *ekonomia*. Studenci wskazują na możliwość rozwoju w tym kierunku. Dobrym początkiem dla przetestowania i rozwoju systemu byłoby np. przygotowanie kursów z zakresu BHP za pośrednictwem e-learningu.

Na kierunku *ekonomia* działa Studenckie Koło Naukowe MANAGER. W opinii działających w ramach koła studentów Uczelnia zapewnia odpowiednie możliwości rozwoju

naukowego studentów. Koło naukowe otrzymuje odpowiednie finansowanie na swoją działalność, a opiekunowie naukowci stanowią wsparcie dla działających studentów. Zdaniem studentów działalność w kole sprzyja rozwojowi intelektualnemu studentów, przyczynia się do samokształcenia, kreuje postawy przedsiębiorcze. Koło zajmuje się prowadzeniem badań naukowych w zakresie ekonomii i zarządzania.

Proces dyplomowania jest wedle opinii studentów dobrze zorganizowany. Możliwość wyboru tematu pracy po konsultacjach z promotorem jest pozytywnym aspektem procesu. SeminaRIA odbywają się w pasującym studentom terminach, nie kolidując z innymi zajęciami.

Programy odpowiednich przedmiotów (sylabusy) są kompletne. Informacje w nich zawarte są przydatne studentom w ich procesie Uczelnią się. Dzięki informacjom zawartym w sylabusach studenci wiedzą, jakie uzyskają efekty kształcenia. Sylabusy zawierają również konieczne i kompletne informacje o wymaganiach wstępnych, stosowanych metodach dydaktycznych, metodach sprawdzania i kryteriach oceny efektów kształcenia oraz formie i warunkach zaliczenia. Sylabusy zawierają również skrócony i pełny opis treści kształcenia, który w opinii studentów jest zbieżny z materiałem obowiązujących ich na zajęciach.

Materiały dydaktyczne zalecane przez nauczycieli akademickich są przydatne do realizacji zakładanych celów i efektów kształcenia. Zadaniem studentom są to materiały przystępne w kontekście możliwości uzyskania efektów kształcenia, zachowując jednocześnie dużą wartość merytoryczną.

Zarządzenie Nr 59/2014 Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 1 października 2014r. określa warunki przyznawania Stypendium Rektora dla najlepszych studentów. Stypendium może uzyskać studentów, który uzyskał za poprzedni rok studiów wysoką średnią ocen lub posiada osiągnięcia naukowe, artystyczne lub wysokie wyniki sportowe. Zdaniem studentów kryteria przyznawania Stypendium Rektora dla najlepszych studentów są sprawiedliwe. Wysoka średnia ocen jest rozumiana, jako nie niższa niż 3,75, a katalog osiągnięć naukowych wymieniony enumeratywnie w zarządzeniu jest uważany przez studentów za motywujący do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia.

Rada Uczelnią Samorządu Studentów podkreśliła, że brała udział w konsultacjach dotyczących ustalania kryteriów przyznawania Stypendium Rektora dla najlepszych studentów.

Przyznawanie pomocy materialnej opiera się o Regulamin ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie wprowadzony Zarządzeniem Nr 59/2014 Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 1 października 2014r. Regulamin uwzględnia wszystkie świadczenia pomocy materialnej określone w art. 173 ust. 1 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym (Dz.U. 2005 Nr 164 poz. 1365). Regulamin został opracowany po konsultacjach i w uzgodnieniu z samorządem studenckim.

Ustrój organów uprawnionych do przyznawania pomocy materialnej realizuje dyspozycję art. 175 ust. 4 oraz art. 177 Ustawy. Rada Uczelnią Samorządu Studentów co rok zwraca się o przekazanie uprawnień określonych w art. 177 Ustawy.

Kryteria przyznawania stypendiów są zrozumiałe i przejrzyste. Procedura przyznawania stypendium odbywa się z poszanowaniem tajności danych osobowych. W opinii studentów, system opieki materialnej jest sprawiedliwy i działa sprawnie. Studenci są informowani o przysługujących im prawach do uzyskania pomocy materialnej poprzez stronę internetową oraz swoich przedstawicieli w Radzie Uczelnią Samorządu Studentów.

Studenci podkreślają odpowiednią wysokość stawek, określoną w Zarządzeniu Nr 60/2014 Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie z dnia 1 października 2014r.

W Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie funkcjonuje Samorząd Studentów. Organem reprezentującym Samorząd Studentów jest Rada Uczelniana Samorządu Studentów. Zdaniem członków RUSS Uczelnia zapewnia im wsparcie materialne oraz merytoryczne ich działalności w ramach możliwości finansowych Uczelni. Samorząd Studentów ma możliwość realizacji własnych inicjatyw, z czego korzysta zarówno w zakresie partycypacji w doskonaleniu jakości kształcenia, jak i przyznawania pomocy materialnej oraz działalności kulturalnej.

Studenci są zadowoleni z obowiązującego systemu pomocy naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej. Opiekę naukową uważają za wystarczającą, podkreślają bezpośredni kontakt z osobami odpowiedzialnymi za działalność koła naukowego. Równie pozytywną opinię studenci wypowiadają w kwestii opieki dydaktycznej i jakości prowadzonych zajęć. Studenci za sprawiedliwy uważają system pomocy materialnej. Podkreślają dużą ich zdaniem wysokość stypendium socjalnego ustalonego zarządzeniem Rektora. Studenci doceniają również możliwość pobierania specjalnego stypendium przez osoby niepełnosprawne.

Studenci nie mają wątpliwości, co do sposobu rozstrzygania skarg i wniosków, podkreślając, że w tym indywidualnych, rzadkich przypadkach swoje prośby składają poprzez Dziekanat lub Radę Uczelnianą Samorządu Studentów. W opinii studentów jest to skuteczne rozwiązanie.

Studenci podkreślali dostępność nauczycieli akademickich na konsultacjach oraz za pośrednictwem poczty elektronicznej. Studenci docenili kompletność sylabusów oraz ich faktyczny związek z materiałem, który poznają na zajęciach. Podkreślono bardzo dobry system pomocy materialnej i socjalnej, wysoką kwotę stawek poszczególnych stypendium oraz informowanie przez Uczelnię o możliwości ubiegania się o pomoc materialną.

Wśród słabych stron wskazano brak rozwiniętego systemu e-learningu. Studenci uważają również, że należy umożliwić im korzystanie z Dziekanatu w soboty, gdyż jest on zamknięty tego dnia z wyjątkiem czasu sesji egzaminacyjnych. Otworzenie dziekanatu w sobotę ułatwi funkcjonowanie w Uczelni studentom niestacjonarnym. Studenci podkreślili również brak większej liczby egzemplarzy książek dostępnych w bibliotece, co uniemożliwia korzystanie z materiałów kilku studentom w tym samym czasie.

Pozytywnie należy ocenić, że Uczelnia od czasu ostatniej oceny wprowadziła przejrzysty i zgodny z obowiązującymi przepisami Ustawy system pomocy materialnej. Infrastruktura została przystosowana do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

W poprzedniej ocenie jakości kształcenia stwierdzono brak odpowiedniej ilości i jakości książek i czasopism w bibliotece i czytelnicy z zakresu ekonomii. Stwierdzić należy, że problem nie został dostatecznie rozwiązany, a zasoby biblioteczne wymagają dalszego uzupełnienia. Problem braku dostępności Dziekanatów w sobotę nie został rozwiązany, a studenci podczas spotkania podkreślali, że jest to kluczowy problem.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego - ocena: w pełni, Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Zasady rekrutacji wprowadzają kryteria kwalifikacji, które zwłaszcza dla studiów stacjonarnych, umożliwiają do dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia.

Zasady i procedury rekrutacji są przejrzyste. Uwzględniają one zasadę równych szans.

7.2) Określenia nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia dla przedmiotów, modułów i całych studiów są prawidłowe. System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane, ale udział ocen dobrych i bardzo dobrych jest wysoki.

7.3) Struktura i organizacja programu kierunku Ekonomia sprzyja mobilności krajowej i międzynarodowej studentów. Mimo odpowiednich warunków studenci są w sposób umiarkowany zainteresowani programami wymiany.

7.4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów. Dzięki systemowi studenci skutecznie osiągają zakładane efekty kształcenia. System pomocy materialnej jest zgodny z przepisami obowiązującej Ustawy.

Kryterium 8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

8.1)

W Uczelni Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia funkcjonuje na podstawie Uchwały Senatu Nr 44/2012 z dnia 14 września 2012 r. w sprawie Uczelnianego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia.

Kolejno Rektor Zarządzeniem Nr 65/2012 w dniu 16 października 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia oraz Uczelnianego Audytu ds. Jakości Kształcenia powołał organy funkcjonujące w strukturze Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

W ramach Instytutu organem opiniodawczym i doradczym dla Dyrektora Instytutu w sprawach kształcenia jest Instytutowa Komisja ds. Jakości kształcenia oraz Kierunkowe Komisje ds. Jakości Kształcenia.

Kolejno na poziomie Instytutu Administracyjno – Ekonomicznym w PWSZ w Tarnowie opracowana została „Procedura wewnętrzna weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.”

W celu zapobiegania zjawisku plagiatów w Uczelni funkcjonuje m. in. wewnętrzna instrukcja określająca procedury przekazywania pracy dyplomowej do sprawdzenia wprowadzone Zarządzeniem Rektora PWSZ w Tarnowie Nr 21/2013 z dnia 9 maja 2013 r.

Nauczyciele akademicki podlegają ocenie. Opracowano formularz oceny nauczyciela akademickiego, według którego określa się przydatność pracowników do pracy naukowej i prowadzenia zajęć dydaktycznych. Wyniki oceny są omawiane z „zainteresowanym” i służą rozwojowi naukowemu ocenianego nauczyciela. Kierownik zakładu przygotowuje ramowy plan przeprowadzenia hospitacji (na początku roku akademickiego).

Kolejno na koniec każdego semestru przeprowadza się wśród studentów kierunku „*ekonomia*” ankietę podsumowującą kształcenie w danym semestrze. Wnioski z tej ankiety wykorzystuje się do weryfikacji zakładanych efektów kształcenia. Wzór ankiety, sposób ankietowania, opracowania i przechowywania ankiet oraz wykorzystania wyników jest określona w Procedurze – „Zasady prowadzenia ankietyzacji w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie” – wdrożona Zarządzeniem nr 82/2012 Rektora PWSZ w Tarnowie z dnia 21 grudnia 2012 r.

Ponadto w Uczelni funkcjonuje elektroniczny system periodycznego zbierania informacji o różnych aspektach procesu kształcenia oraz system „oceny krzyżowej” polegający na wzajemnej ocenie współpracy między Instytutami i Zakładami a jednostkami centralnymi Uczelni).

Podstawy prawne funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (USZJK) w PWSZ w Tarnowie określono w następujących uchwałach ciał kolegialnych i organów jednoosobowych:

- W Uchwale Senatu Nr 44/2012 z dnia 14 września 2012 r. w sprawie Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia,
- W Zarządzeniu Rektora Nr 65/2012 z dnia 16 października 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia oraz Uczelnianego Audytu ds. Jakości Kształcenia.

Te akty normatywne, które konstytuują WSZJK w Szkole, zostały następnie uszczegółowione przez wydanie kolejnych dokumentów dotyczących funkcjonowania instytutów w Uczelni, w tym także Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego. Wyznaczają one zakres funkcjonowania zespołów i jednostek organizacyjnych w tych instytutach oraz regulują wykonywanie przedsięwzięć zmierzających do dla analizy, oceny i doskonalenia jakości kształcenia.

W ramach Instytutu Administracyjno – Ekonomicznego organem opiniodawczym i doradczym dla Dyrektora Instytutu w sprawach kształcenia jest Instytutowa Komisja ds. Jakości kształcenia oraz Kierunkowe Komisje ds. Jakości Kształcenia.

Na poziomie Instytutu opracowana została „Procedura wewnętrzna weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia”.

W celu zapobiegania zjawisku plagiatów w Uczelni funkcjonuje m. in. wewnętrzna instrukcja określająca procedury przekazywania pracy dyplomowej do sprawdzenia, wprowadzona Zarządzeniem Rektora PWSZ w Tarnowie Nr 21/2013 z dnia 9 maja 2013 r.

Nauczyciele akademicy podlegają ocenie według opracowanego formularza oceny nauczyciela akademickiego. Przy jego pomocy określa się przydatność pracowników do pracy naukowej i prowadzenia zajęć dydaktycznych. Wyniki oceny są omawiane z „zainteresowanym” i służą rozwojowi naukowemu ocenianego nauczyciela. Kierownik Zakładu Ekonomii przygotowuje ramowy plan przeprowadzenia hospitacji na początku każdego roku akademickiego.

Na koniec każdego semestru przeprowadza się wśród studentów kierunku *ekonomia* ankietę podsumowującą kształcenie w danym semestrze. Wnioski z tej ankiety wykorzystuje się do weryfikacji zakładanych efektów kształcenia. Wzór ankiety, sposób ankietowania, opracowania i przechowywania ankiet oraz wykorzystania wyników jest określona w Procedurze – „Zasady prowadzenia ankietyzacji w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie”, którą wdrożono Zarządzeniem nr 82/2012 Rektora PWSZ w Tarnowie z dnia 21 grudnia 2012 r.

W Uczelni funkcjonuje również elektroniczny system periodycznego zbierania informacji o różnych aspektach procesu kształcenia oraz system „oceny krzyżowej” polegający na wzajemnej ocenie współpracy między Instytutami i Zakładami, a jednostkami centralnymi Uczelni.

Kluczowym instrumentem weryfikowania efektów kształcenia osiągniętych przez studentów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym PWSZ w Tarnowie jest „Procedura wewnętrzna weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia”.

Przedmiotem procedury jest ujednoczenie sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych przez studentów, poprzez przedstawienie dowodu, że zostały spełnione wyspecyfikowane, w sylabusach przedmiotów wymagania dotyczące wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Weryfikacja efektów kształcenia prowadzona jest poprzez realizację procedur cząstkowych realizowanych na różnych etapach procesu kształcenia. Obejmują one:

- zaliczanie wszystkich form zajęć w ramach poszczególnych modułów,
- weryfikację efektów kształcenia uzyskiwanych w trakcie praktyk zawodowych,

- weryfikacje założonych w programie kształcenia efektów kształcenia w trakcie seminarium dyplomowego, przygotowania do pracy dyplomowej oraz w trakcie egzaminu dyplomowego.

Procedury cząstkowe są uszczegółowione załącznikami, którymi są: ankieta na temat realizacji efektów kształcenia, protokół hospitacji zajęć dydaktycznych, protokół hospitacji, karta oceny studenta przebiegu praktyki, oświadczenie o samodzielnym wykonaniu pracy.

Strukturę zarządzania kierunkiem studiów, w tym dokonywanie systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia, tworzą ciała kolegialne i organy jednoosobowe podejmujące decyzje odnoszące się do tworzenia i prowadzenia kształcenia na ocenianym kierunku studiów z uwzględnieniem działań mających na celu doskonalenie jakości kształcenia.

Organem wnioskującym tworzenie i prowadzenie w PWSZ w Tarnowie kształcenia na konkretnym kierunku jest Senat Uczelni, po zasięgnięciu opinii Senackiej Komisji ds. Toku Studiów. Wnioski w sprawie podjęcia i prowadzenia kształcenia wnosi do Rektora Uczelni Dyrektor Instytutu, który będzie realizował to kształcenie.

Zmiany w planach i programach studiów, także zmierzające do doskonalenia efektów kształcenia są zatwierdzane przez Senat Uczelni po zasięgnięciu opinii Senackiej Komisji ds. Toku Studiów.

Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia jest podstawowym podmiotem budującym kulturę jakości kształcenia w Uczelni. Jej głównym zadaniem jest udoskonalanie Uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, w tym przygotowywanie, gromadzenie i analizowanie informacji w tym zakresie. W skład Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia wchodzi m.in. powołani przez Rektora Koordynatorzy Instytutowi.

W ramach Instytutu organem opiniodawczym i doradczym dla Dyrektora Instytutu w sprawach kształcenia jest Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. W jej skład wchodzi kierownicy zakładów oraz powołani przez Dyrektora przedstawiciele pracowników oraz studenci. Kierownicy Zakładów w porozumieniu z pracownikami przygotowują syntetyczną informację z zakresu osiąganych efektów kształcenia, analizują ankiety i inne elementy procesu dydaktycznego, uzupełniają na bieżąco elektroniczne ankiety związane z zapewnieniem jakości kształcenia, analizują sylabusy, proponowaną literaturę, metody dydaktyczne itp.

Od X 2014 r. funkcjonuje na każdym kierunku Studencki Zespół ds. Jakości Kształcenia, który zajmuje się opiniowaniem programów, planów studiów i harmonogramów zajęć oraz sesji egzaminacyjnej.

Za realizację procesu kształcenia na danym kierunku studiów odpowiada Kierownik Zakładu, któremu powierzono prowadzenie tego kierunku.

Analiza struktury USZJK w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym upoważnia do stwierdzenia, że opisany w tym dokumencie system został określony poprzez wskazanie wszystkich jego czterech aspektów, choć opis i stopień ich uszczegółowienia jest różny. Najlepiej opisany jest aspekt czynnościowy, sprowadzony do procedur weryfikacji efektów kształcenia oraz aspekt instrumentalny, sprowadzony tu do wskazania metod i technik wykorzystywanych w toku realizacji poszczególnych procedur. Za satysfakcjonujący można także uznać aspekt strukturalny, sprowadzony do określenia wszystkich podmiotów (ciał kolegialnych Uczelni, organów jednoosobowych oraz jednostek organizacyjnych tworzących strukturę USZJK), które uczestniczą w procesie analizy, oceny i doskonalenia jakości kształcenia. Uzupełnienia wymaga aspekt funkcjonalny Systemu, który stanowi podstawę procesu budowania kultury jakości kształcenia.

Oceniając USZJK możemy stwierdzić, że mimo stwierdzenia pewnych niedomagań w jego budowie, ocena ta jest zadowalająca.

Mając jednak na uwadze dalsze doskonalenie USZJK zaleca się jego przeformułowanie, poprzez nadanie mu jednolitej formy zwanego opracowaniem o wyraźnie określonej strukturze. Powinna ona przywoływać obowiązujące przepisy prawa, te zewnętrzne (Ustawę i Rozporządzenie MNiSW) oraz wewnętrzne, odnosić się do strategii Szkoły i instytutów, opisywać wszystkie cztery aspekty Systemu, zwracając szczególną uwagę na aspekt funkcjonalny, który powinien być uzupełnieniem o charakterystykę funkcji dotyczących efektów kształcenia odniesionych do wszystkich form kształcenia i czynników determinujących jakość kształcenia, wskazywać na znaczenie działań doskonalących i oceniających ich skuteczność.

Analizując przedłożone podczas wizytacji dokumenty dotyczące funkcjonowania USZJK w Instytucie możemy z pełnym przekonaniem stwierdzić, że system został opracowany, wdrożony i funkcjonuje. Potwierdzają to przedłożone Zespołowi Oceniającemu do wglądu protokoły z posiedzeń Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia, spotkania z kadrami i studentami oraz przedstawione efekty systemu. Zespołowi Oceniającemu udostępniono również protokoły z posiedzeń Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia.

Należy w tym miejscu stwierdzić, że Instytut w prowadzonych przez siebie przedsięwzięciach projakościowych znajduje się w fazie jego doskonalenia.

Reasumując można stwierdzić, że Instytut Administracyjno-Ekonomiczny PWSZ w Tarnowie określił strukturę USZJK. Jego wewnętrzna budowa daje podstawy do stwierdzenia, że stworzony system stanowi sprawną podstawę oceny programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości efektów kształcenia. Instytut prowadził przedsięwzięcia dotyczące oceny efektów kształcenia.

Oceniając skuteczność systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym należy stwierdzić, że identyfikuje się szereg przedsięwzięć, ukierunkowanych na rzecz doskonalenia jakości kształcenia. Są one podejmowane przez władze Uczelni, Instytutu oraz Uczelnianą Radę ds. Jakości Kształcenia i Instytutowy Zespół ds. Jakości Kształcenia. W ten proces włączany jest także Studencki Zespół ds. Jakości Kształcenia.

Narzędziami i mechanizmami służącymi monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia realizowanymi w roku akademickim 2013/2014 były:

1. Ankieta na temat realizacji efektów kształcenia,
2. Hospitacje zajęć,
3. Karta oceny studenta po praktyce,
4. Ocena pracy przez system antyplagiatowy,
5. Formularz oceny nauczyciela akademickiego,
6. Ankiet studencka podsumowująca kształcenie w danym semestrze, studiów.

Zespół Oceniający otrzymał do wglądu dokumenty źródłowe potwierdzające stosowanie tych instrumentów.

Zakres podejmowanych w tym zakresie przedsięwzięć pokazuje skalę stosowanych przez Instytut narzędzi służących do monitorowania i doskonalenia programu kształcenia.

Dokonując całościowego oglądu jakości kształcenia na tym kierunku studiów, w toku pracy Zespołu Oceniającego PKA zidentyfikowano pewne jego niesprawności dotyczące innych kryteriów oceny jakości kształcenia. Są one potwierdzeniem konieczności dalszego rozwoju USZJK i podniesienia, na wyższy poziom, jego skuteczności.

Z informacji udostępnionych przez Uczelnię oraz Instytut wynika, że w sposób ciągły i systematyczny oceniają one jakość oraz dostępność informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia. Pozyskane dane i ich analiza dowodzi, że zakres informacji składających się na ten system upowszechniania informacji uznać można za jednolity.

Informacje związanych z ofertą kształcenia, która adresowana jest do studentów oraz kandydatów na studia, pozyskiwane są w oparciu o analizę szerokiego spektrum instrumentów zbierania informacji. Za takie uznać można mechanizmy pozwalające na identyfikację informacji zawartych w informatorze Uczelni czy stronie internetowej, ale również uzyskane z Dziekanatu i Biura Karier i Projektów.

Formalna i realna ocena systemu upowszechniania informacji, upoważnia do stwierdzenia, że rozwiązanie ustalone w wyniku oceny jakości kształcenia w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym jest rozwiązaniem typowym dla większości szkół wyższych Polsce. Szkoła ta i jej Instytut są, pod tym względem, typowymi podmiotami tego sektora.

Reasumując powyższe ustalenie można stwierdzić, że w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym funkcjonuje system upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia, oraz wprowadzanych zmian. Jego budowa i funkcjonowanie powinno być dalej doskonalone tak, aby skuteczność jego stosowania nieustannie rosła.

8.2).

Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia jest identyfikowany. Biorą oni czynny udział w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości w Uczelni i w Instytucie.

Współpraca z Interesariuszami zewnętrznymi, będącymi przedstawicielami podmiotów otoczenia społeczno-gospodarczego Uczelni, w tym szczególnie podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, jednostek samorządowych, finansowych i ubezpieczeniowych czy fundacji układa się dobrze. Udostępnione do wyglądu protokoły posiedzeń Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia oraz Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia potwierdzają merytoryczne dyskusje nad problemami podnoszonymi przez interesariuszy zewnętrznych. Dotyczyły one szerokiego zakresu spraw związanych z zapewnieniem jakości kształcenia.

Z powyższej analizy wynika, że współpracę z interesariuszami zewnętrznymi w zakresie budowy kultury jakości kształcenia można ocenić jako w pełni. Jest ona satysfakcjonująca, jeśli chodzi o ich zakres i różnorodność. Stopień sformalizowania uznać należy właściwy, choć troską władz Instytutu powinno być nadanie tej współpracy cech jeszcze większej systematyczności i kompleksowości.

Udział interesariuszy wewnętrznych, przede wszystkim studentów, przejawia się udziałem przedstawicieli Samorządu Studenckiego w obradach ciał kolegialnych Uczelni z prawem głosu. Studenci uczestniczą w procesie zapewniania jakości kształcenia i budowy kultury jakości kształcenia poprzez ocenę semestralną zajęć.

Ponadto przedstawiciele studentów uczestniczą w pracach:

- Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia,
- Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia,
- Studenckiego Zespołu ds. Jakości Kształcenia.

Oceniając udział przedstawicieli studentów w procesie zapewnienia jakości kształcenia należy zauważyć, że nie ma on tylko formalnego charakteru. Przedstawiciele studenci aktywnie

uczestniczą w obradach poszczególnych podmiotów ds. jakości kształcenia, oraz posiedzeniach Senatu. Przedstawiając swoje propozycje dotyczące poszczególnych rozwiązań oraz zgłaszając uwagi czy propozycje, konstruktywnie budują kulturę jakości kształcenia w Uczelni i w Instytucie.

Pracownicy Instytutu, jako Interesariusze wewnętrzni także biorą udział w procesie zapewnienia jakości kształcenia i budowy kultury jakości kształcenia. Przejawia się to w pracach:

- Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia,
- Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia,
- Zakładu Ekonomii.

Oceniając zaangażowanie pracowników Instytutu w proces budowy kultury jakości kształcenia na kierunku *ekonomia* należy zauważyć jego różnorodność. Z informacji pozyskanych od władz Instytutu wynika także dobre współdziałanie pracowników z innymi grupami zarówno interesariuszy wewnętrznych j i zewnętrznych.

W świetle powyższych ustaleń można zauważyć, że skuteczność takiego sposobu budowy kultury jakości kształcenia jest w pełni satysfakcjonująca.

Reasumując można stwierdzić, że udział interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym jest identyfikowany. Ocena interesariuszy zewnętrznych, w tym nie tylko pracodawców, ma charakter formalny, a zidentyfikowane w toku oceny jakości kształcenia podejmowane przez nich działania należy uznać, jako zapewniające w istotnym stopniu dostosowanie efektów kształcenia do aktualnego poziomu wiedzy oraz wymagań otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym rynku pracy. Ocena stopnia zaangażowania studentów jakością kształcenia i ich wpływu na jej doskonalenie jest istotna. Podobnie należy ocenić rolę przedstawicieli studentów w organach kolegialnych Uczelni. Oceniając zaangażowanie pracowników Instytutu w proces budowy kultury jakości kształcenia na kierunku *ekonomia* należy zauważyć jego różnorodność.

Studenci mają wpływ na proces zapewniania jakości kształcenia oraz budowy kultury jakości kształcenia poprzez wypełnianie ankiet po zaliczeniu przedmiotu. Ankiety są anonimowe, przeprowadzane w formie papierowej. W opinii studentów pytania zadawane w ankiecie są odpowiednie dobrane w celu doskonalenia procesu jakości kształcenia. Jednak studenci nie widzą swojego wpływu na doskonalenie procesu jakości kształcenia, będąc przekonanym, że ich udział lub brak udziału w przeprowadzanej ankiecie nie ma znaczenia. Przeprowadza się również ankietę podsumowującą kształcenie po zakończeniu każdego semestru. Studenci są zapoznawani z wynikami ankiet, jednakże ich zdaniem odpowiedzi na pytania, których udzielają nie determinują wiążących wniosków. Studenci nie wiedzą nic na temat formułowanych analiz czy rekomendacji wynikających z wyników ankiet.

Przedstawicie studentów jest obecny, z prawem głosu, w Senacie oraz w Instytutowym i Kierunkowym Zespole ds. Jakości Kształcenia. Skład gremium spełnia dyspozycję Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym.

Studenci wykazują umiarkowane zainteresowanie uczestnictwem w doskonaleniu procesu jakości kształcenia, jednak wszelkie działania pozostawiają w gestii Rady Uczelnianej Samorządu Studentów. Podczas spotkania z Zespołem studenci wskazywali na dobrą komunikację pomiędzy nimi a RUSS, przyznając, że własna inicjatywę wykorzystują rzadko, ufając działaniom swoich przedstawicieli.

Zdaniem pytanym członków Rady Uczelnianej Samorządu Studentów władze Uczelni pozytywnie zapatrują się na studencką partycypację w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości. Wskazują na bezpośredni kontakt z najwyższymi władzami Uczelni oraz brak sytuacji, w których zdanie studentów nie zostaje w żaden sposób przyjęte do wiadomości.

Należy pozytywnie ocenić partycypację studentów jako grupy interesariuszy wewnętrznych w proces zapewniania jakości i budowy kultury jakości. Zdanie studentów jest brane pod uwagę zarówno w przypadku, gdy chodzi o inicjatywy władz Uczelni, jak i w przypadku pomysłów formułowanych przez Radę Uczelnianą Samorządu Studentów.

Odbywa się proces ankietyzacji, jednakże zaleca się zwiększenie faktycznego wpływu ich wyników na proces zapewniania jakości kształcenia.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność między-narodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+		+	+
umiejętności	+	+	+		+	+
kompetencje społeczne	+	+	+		+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia- pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego - ocena: w pełni,

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Instytut Administracyjno-Ekonomiczny PWSZ w Tarnowie określił strukturę USZJK. Jego wewnętrzna budowa daje podstawy do stwierdzenia, że stworzony system stanowi podstawę oceny programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości efektów kształcenia. Instytut prowadził przedsięwzięcia dotyczące oceny efektów kształcenia.

W Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym funkcjonuje system upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia, oraz wprowadzanych zmian. Jego budowa i funkcjonowanie powinno być dalej doskonalone tak, aby skuteczność jego stosowania nieustannie rosła.

8.2) Udział interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości w Instytucie Administracyjno-Ekonomicznym jest identyfikowany. Ocena interesariuszy zewnętrznych, w tym nie tylko pracodawców, ma charakter formalny, a zidentyfikowane w toku oceny jakości kształcenia podejmowane przez nich działania należy uznać jako zapewniające w istotnym stopniu dostosowanie efektów kształcenia do aktualnego poziomu wiedzy oraz wymagań otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym rynku pracy. Ocena stopnia zaangażowania studentów jakością kształcenia i ich wpływu na jej doskonalenie jest istotna. Podobnie należy ocenić rolę przedstawicieli studentów w organach kolegialnych Uczelni. Oceniając zaangażowanie pracowników Instytutu w proces budowy kultury jakości kształcenia na kierunku *ekonomia* należy zauważyć jego różnorodność.

W procesie zapewniania jakości i budowy jakości kształcenia uczestniczącą studenci. Studenci wskazują na Radę Uczelnianą Samorządu Studentów jako organ reprezentujący ich w tym zakresie.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		Wyróżniająco (6)	W pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1	Koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	Cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	Program studiów		X			
4	Zasoby kadrowe		X			
5	Infrastruktura dydaktyczna		X			
6	Prowadzenie badań naukowych					
7	System wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Kierunek *ekonomia* ma możliwości dalszego rozwoju. Kadra odpowiada wymogom procesu kształcenia a infrastruktura dydaktyczna szczególnie pracownia symulacyjna pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wdrożony i identyfikuje słabsze strony procesu dydaktycznego. Rozwój kierunku wymaga doskonalenia programu kształcenia w tym w szczególności wyrazistego wyprofilowania specjalności kształcenia, w tym uwzględnienia wymogów dyscypliny naukowej ekonomia oraz oczekiwań rynku pracy w celu określenia właściwego profilu programowego oferowanych specjalności.